

A
NEMES SZÉKELY
NEMZETNEK

JUSSAIT

világosító némely da-
rab levelek, többek
által magyar nyelvre
fordítva, némelyek pe-
dig eredetileg magyar
nyelven.

Wines

A'

NEMES SZÉKELY

N E M Z E T N E K

JUSSAIT

világosító némely darab levelek,
többek által Magyar nyelvre
fordítva, némelyek pedig eredetileg magyar nyelven.

Lötsey Spielemberg László

Könyv kötő és árus tulajdona.

Ar. 10 j. 15

Nyomtatott a' Nemes Ref. Kolégyom Betüivel
Felső Visti KAI. I SIMÉON által 1837-ben.

Tekintetes Nemes Székely Nemzethez!

Minthogy a' Vitéz Székely Nemzet Igazait tárgyazo Oklevelek — Levéltárakban — drága munkákban, 's egyes Embereknél — nagyobbára diák nyelven írva — 's. ennél fogva többek előtt esméretlenül állanak.

Ezen nehézségen segíteni kíváno több Tekintetes Királyi Táblai Ügyvéd urak felügyelésök alatt és segedelmökkel, némelyek azon oklevelek közül öszvegyűjtetvén 's a' magyar nyelven nem lévők, magyarra fordíttatván — én azokat köz esméretre jutás véget, saját költségemen kinyomtattatni, 's ha nem vagyok is oly szerentsés — hogy azon Nemzetből való eredetemmél dítsekedhessem — azokkal tisztelkedni ohajtottam M. Vásárhelyt Böjtmás ha 13-án 1837.

a' Tekintetes Nemes Nemzetnek

6536

alázatos szolgája

Lötsey Spielenberg László

M. Vásárhelyi Könyvkötő és árus

Imprimatur

M. Vásárhelyini ,

10-a Martii 1837.

Paulus Horváth m.
Abbas , et Revisor
Librorum.

ELŐJEGYZET.

Werböczii István a' 2-dik Ulászló Királyhoz írt előljáro Beszédje és ugyan Ulászló 5-dik D. 31-ik 6-dik D. 20-ik és 7-ik D. 63-dik articulussai szerint, az anya országba lévén kirendelve a' Törvények, és Törvényes szokások öszveszedésökre, a' Magyar országhoz tartozó kissebb országoknak Igazait, csak Statisticai szempontból nézte — a' mint a' Hármas Törvény 3-dik Része 3-dik és 4-dik Titulussaiból meg tet-szik — Több Tartományi Törvényeket meg emlitt; de nagyobb részit nem hozza elő, hanem csak azt írja a' most érdekelt nem-es Székely nemzetről hangzó 4-dik Titulus 7-dik Czikjében; hogy ezen Országoknak, és Nemeseik, Jussainak (mivel köztök kötelező erővel bírnak, és tudva vagynak :) bővebb felvilágósittásokra nints szükség. —

Az Approbata 2-dik Része 1-ső Titu-

Jussa, úgy a' *Compilata 2-dik Része 1-ső Titulussa* szerint a' nemzeti Fejedelmek, a' nemes Székely nemzet szabadságát, és Jussait, minden választás alkalmatosságával megerősítették.

Jollehet ugyan hogy 1-ső Leopold az 1691-ben ki adott Diploma 3-dik pontyában a' Székelyek helybeli Törvényeit oly formán, mint a' nemes Szász nemzetét, a' meg erősítés tekintetében, nem említi is, — de azért ezen kis gyűjteményben foglalt Törvények és Kiváltságok a' menyiben a' Törvények a' *Hármas Könyv 2-dik Része 2-dik és 8-dik Titulussában* írt szabályok szerint, későbbi Törvények által meg nem változtattak, mái napon is a' nemes székely nemzet kebelében kötelező erővel bírnak, azokból, hogy a' székely nemzet Igazait közönségesen megerősítő Törvényeket, minden az *Austriai Házhoz való F. Fejedelmek* is megerősítették — de másfelől: az alsobb, és felsőbb Törvény Székeknek igen számos régi, és újabb Itéletei ezen Törvényeken alapultak. —

---

*Az 1457-dik évi, M: Vásárhelyi Törvény az
Üdömulásról és a' Székely Öröksége-
nek leszállásáról. —*

Mü Vizaknai Miklos Erdélyi Részek Al-
kormányozója, és Vingárdi Geréb
János Görgényi Várnagy Méltóságos Feje-
delem Hunyadi János Ur Magyar Ország
Kormányozója által, Marus Szék Székelei
közé rendelt Birák! Adjuk emlékezetre
Jelen Levelünk által; hogy Mü az egész
székelységnek Szent Barabás Apostol Inne-
pe előtt valo harmadik napon Vásárhely
Várossában tartott köz Gyűlésében — Szent
Györgyi Barabással a' Nagyobb Sereg ka-
pitánjával (Capitaneo majoris Exercitus) és
Péterrel a' Gyalakuti Miklos Fiával kisebb
Biránkal (Capitali Judice nostro minori)
Jakabbal, a' Megyesfalvi Imreh Fiával, —
továbbá Szent Városi (De sancta Civitate)
Simonnal; - Mihályal — Andrásfalvi Balás
Fiával, Mosoni Bitsok Benedekkel, 's több
huszon négy Eskütt szék-ülökkel Törvény
Székben ülven - az egész Székelység ditséretes
Törvénye's régi jóvá hagyott szokása szerint,
melyek nállok örökre tartanak, egygy ér-
telemmel, és egygy akarattal — azt rendel-
tük: Hogy a' ki valamely örökséget harmitz
két esztendő előtt valami Törvénybeli moz-
ditások, vagy eltiltások által nem kere-
sett, — azután nem keresheti, és fel nem

elevenitheti; hanem örökösön halagatni kéntelen — és akár mikor a' régi időkben Székel örökségeikben meg osztozott, és különözött egymástól két Fiu Testvér, Maradvánjaikis azon költsönösön egymásra szálló Székel örökségeket úgy birják, és tartják, hogy valamig valamelyik Rokonsági ágban Fiu örökösök lesznek — addig a' Leány örökösök a' Fiu örökösök sérelmével a' Fiu örökösök életében, azon örökségek birtokába belé nem bocsátkozhatnak, — kihalván a' Fiu örökösök; de a' leány örökösök életben lévén, a' Rokonság más Ágából való Fiu örökösök, valamig élni fognak (t.i. a' Leány örökösök) az ezen Részekre szállott örökségbeli Részekbe belé ne fogotozhassanak — s mi után mind a' két nemű örökösök ki haltak, — csak azután kell az előbb nevezett örökségeknek a' Rokonság másik természetes ágára szállani -- Mely Rendeletünknek, és Határozatunknak örök fenn maradására előbb irt Levelünket ki adattni végeztük. Költ az említett Helyen -- előbb mondott Gyűlésünk tizedik napján Ézer négyszáz ötven egyedik esztendőben.

Testvérek.	János	Mária kihalt
		Josef (Sára kihalt.
	Albert	Susánna (Anna
		Antal (Pálra száll.

Az 1505-iki Udvarhelyi Törvény a' Pereknek kérdőre vitel mellett valo elhatározásokról. —

Mi az egész Székely Földének lakossi, és minden Székeknek akár mitsoda renden lévői, adjuk emlékezetekre mindeneknek, a' kiknek illik, ezen Levelünknek rendében: Hogy mikoron mi ezer öt száz öt esztendőben, Szent Ersébeth Királyné nap után ötöd nappal Udvarhely Várossában, a' mi Országunknak régi szokása szerént, némü né mü szükséges dolgaink ez mi felyül megírt Országunknak véghez viteléért, és némelly illetlen szokásoknak meg jobbittásáért közönséges Gyűlést hirdettünk, és celebraltunk volna, holott több szükséges sok Dolgaink között nem utolsonak tetszék, és ítélők lenni: hogy a' mi Országunknak ritka Gyűlése miatt sok Pereknek, melyeknek appellatioja, és hujjabban való megrázása; Országunknak közönséges népét illetné, véghez vitele napról napra haladozna, melly tovább tovább elmulások' és haladások sokaknak nagy károkra, és nyilván valo fogyatkozásokra volna. Eztis igen világosan meg próbált' dologból tapasztalható képpen eszünkbe vettük: hogy a' Szeretet, a' Harag, a' Gyűlölség: és a' magok hasznoknak keresése, a' Birákot, és a' Törvénytévöket itt a' mü Székelly Or-

szágunkban gyakorta nem engedi meg; hogy igazat lássanak, és ítéljenek. Mely pereknek halogatására; és a' Törvénytévőknek Biráknak magok illetlen viselésére nézve, hogy jó idején gondviselésünk által segítsünk igen szükségesnek ítéltük lenni, és ugyan meg hihatatlan képpen örökösön mindenféle lakoitól Országunknak, hogy megtartattassék elvégeztük, és rendeltük: Hogy az Udvarhely, és Keresztur Székin lakó Székely atyafiaknak az elsők közül négy embereket és ugyan azon Széken lakó Ló-fejek közül tizenhármát, a' mü Székely Országunknak régi bé vett Authoritásából, és hatalmából Biráknak, és az Igazság kiszolgáltatásának véghez vitelére rendeltük, kik egy Summában lesznek tizenheten; a' kik minden Székeknek, és Országoknak; akármirenden lévő Székelyeknek személyeket; és képeket viseljék. Melly Birák a' választás után elsőbben Istennek tartozó hiteket deponálván ezen: Hogy ők sem szeretetre, sem gyűlölségre, sem pedig magok hasznokra nézve nem; hanem csak az egy Istenre, és annak igazságát szemek előtt viselvén; valami a' két fél peres között igazság léssen, azt tselekeszik, és végezik; mellyet ha meg tselekesznek igen jó, ha hól pedig nem, kit Isten eltávoztasson; ha a' Birák közzül valamelyik Istenét elfelejtvén, és a' maga idvességét is hátra hagyván, vagy könyörgésért, vagy ajándékért; vagy pedig maga

hasznáért az igaz utból valamely felé kitérne, az olyan mindjárt örök számkivetésre Sententziáztassék, mellyhez minden ingó, bingó marháit, és örökségit is elve szesse, és annakutánna mint olyan hamis hitű, és névbeli, Székely Országunkban ne maradhasson, és lakhassék. Az olyan is pedig, valaki az olyan hamis hitű számkivettetteknek haza jövésekben; vagy megmaradásokban fáradna; és munkálkodnék, hasonló számkivetésre, mint olyan Embereknek oltalmazója, íteltessék, és kárhóztassék. Továbbra, hogy a' meg nevezett Birák, mellyek a' meg irt' mód szerént meg esküdtenek, Törvények, és ítéletek hogy hijában ne légyen, azt végeztük: Hogy valamelly dologban Törvényt mondanak; azt az ő ítéleteket állandóképpen véghez is vigyék, igazságokat, meg adván. A' Kapitányoknak, és Király Biráknak esztendőnként, a' kik egyik a' másik helyébe következnek, a' Tiszt viselők közül, ha valamelyik az idő forgásában megtalálkoznék halni, akkor mindjárt hasonló rendek közül a' megholt helyében, kik ugyan azon megmondott Székben laknak, az mű Székely Országunknak arra rendelt Authoritásával és hatalmával mást válasszszanak, hogy a' tizenhét szám a' mű Országunkbeli Birák közt meg ne fogyatkozzék és kevesedjék. Hogy pedig a' megirt rendelésünk, és végezésünk illendőképpen vég-

hez is vitessék, ez okon rendeltük az gyorsaságos Patakfalvi Pétert, hogy az ide aláb meg irt végezésünket meg érthető szoval közönségesen mindeneknek hallására itt az egész Gyűlésben mindenütt kihirdesse, és jelentse. Végezetre az egy néhányszor meg mondott Birák hasonloképpen elválasztassanak, ugyan itten mostan az egész Gyülekezetnek jelenlétében, az ide alább meg irt okon Országunknak Birául; [az egész Országunk pedig első, és kiváltképpen valói közül. A' Ló fejek közül is ugyan a' megmondott Udvarhely, és Keresztur Székieket válasszszanak; tudni illik: Nyujtodi Pált, Kontzai Antalt, Benedekfi Jánost és Pétert, Bethlenfalvi Patakfalvi Pétert, Kedei Kelement, Lokordi Pétert, Kedei Ferentzet, Szombatfalvi Gergellyt, Vágási Imrét, Patakfalvi Kelement, Márkos Mihályt, Biró Balást, Lengyelfalvi Botdisárt, Fantsali Balást, Akadátz Mihályt, Pálfalvi Lukátsot: melly Birákat a' mü bizonyos Tudományunk szerint elválasztván, az elébb meg irt végezésünkre, és rendelésünkre, a' megmondott hit szerint ugyan a' közönséges Gyűlésünkben megesketoók, mint annak rendi, és módja kívánja vala. Azokáért mü is hasonlóképpen valók, Ló fejek, és köz rendek, felemelvén jobb kezünket, erőss hittel meg esküvénk, hogy mindezeket a' végezéseket örökre meghihatatlanul megtartjuk, és másokkal is megtartattjuk. Mellyeknek bi-

zonyságára adtuk ez mű rendelésükről írott Levelünket, Petsétünkkel, megerősítvén. Költ Udvarhelyt, a' fely meg írt napon és Esztendőben. Fő Kapitány Bögözi János ugyan Bögözi.

Ezt én Lengyelfalvi Orbán János Udvarhely Széknek Hütös Nqtáriussa szórol szóra, úgy, mint a' Petsétes Originál' Levelben volt, fordítottam Magyarra.

Az 1506-ki "Agyagfalvi Törvény a' pártütők, és Hivségtelenek meg zabalázása aránt.

Mi Székely Ország Földének lakoji, és az egész Székely Földön lévő Székelyeknek közönségesen minden felső, és alsó Renden lévői: Adjuk emlékezetére mindeneknek, a' kiknek illik, ez Levelünknek rendiben: Hogy *mi az ezer öt száz, és hat* Esztendőben, az Urunk Születésének négy idejének ötödik napján, Udvarhely Széknek Agyagfalva Majorjában az mű Országunknak közönségesen való szükséges dolgaiért kiváltképpen való Gyűlést hirdettünk, és rendeltünk volna, hogy a' külömb külömbféle egyeneltenségeket és' hitván szokásokat eltörölnénk, és hadnánk; tették azért akkor minékünk, és ugyan világosan meg is jelenék, hogy a' bekességnek ellenkezője, az irigység, és az egyenes egyességnek ellen-

sége a' kevéslység minden nagy Országokat elpusztítanak, és az előbbeni állapotokban meg rontanak; hogy azért az Kőzségre e'elvelátó jó Tanátsunkkal gondot viselhetünk, és pártütések miatt való veszedelmeket megelőzhetnénk, ezt rendeltük: hogy az Országban minden lakóitól hihatatlanul megtartassanak, elvégeztük: hogy senki a' kiváltképpen valók, és első közzül, vagy a' Lófövek, és Tisztviselők közzül; vagy pedig a' közönséges renden lévő emberek közzül, valamelyek Székely Országban laknak, ennekutánna ebben az Országban kiváltképpen Fejedelmünk tisztessége, és hívsége ellen, ugymint: László, Istennek Kegyelmességéből Magyar, és Cseh Orzágnak Királyának, nekünk Kegyelmes Urunknak, és az ő Tisztviselőjének, tudni illik az Erdélyi Vajdának, és az Székelyeknek Ispányának, vagy hogy a' mű Országunknak romlására igyekeznek és meg mérészelne azt próbálni; hogy ehez társat is keresne magának; senki pediglen ennekutánna pártütésnek okáért se közönséges; se pedig rész szerént Gyűlést ne indithasson, és celehrálhasson, és magának olly hatalmat, és méltóságot ne tulajdónittson, hogy valami kevés esz vesztő embereket maga mellé ne mérészeljen venni, hogy így a' mi Országunkban tolvajságok, latorságok másnak megnyomorítása, kergetése, megölése, rátámadása, egyenetlenséges veszekedések, boszszú állások, puszt-

titások, és égetések, házaknak elhagyások, hadak, és üstökvonások, és egyéb, akár mi veszedelmek ne támadhassanak, mint az elmúlt időkben egynehányszor megestének, hogy az Országunkban valami taplója, és Kovássza a' hitetlenségnek, vagy pártütésnek a' támadazók között tellyességgel elszaradjon, és hervadjon; hogy így a' Szentseges Király méltóságának tizerét, és megünást, és a' Király Tisztviselőjének gondot, és valami busulást ne hozzanak. Még úgyis; ha a' Királynak meg mondott Tisztviselőjötől valami törvénytelen háborgatás, és kár vallás Országunknak szabadsága ellen, vagy közönséges képpen, vagy tsak rész szerént, mint a' pártütők szoktak tselekedni, pártütéssel állyanak ellene; hanem közönségesen egy helyre gyűllyünk, és a' megbántott Félnek segélyünk; ha tsak a' szerént, vagy közönségesképpen lett is a' megbántás, vázakoztato, és haladókoztató oltalommal segiljtsük közönséges egyenlő akarattal illendőképpen, hűségeinket is megtartván, Királynkat tanállyuk meg, hogy így közönségesen Tanátsot tartván, jobb móddal állhassunk ellene, mig a' helynek meszsze volta miatt mü is a' Kutföhöz, tudni illik a' Királynknak Kegyelmességéhez és Magyar Országnak Segélytségéhez, kinckis miis Tagjainak hivattatunk, vagyunkis illendő Orvosságért mehetünk; hogy így az, igen igen nagy Sonthyabol réánk maradott tökéletes hívségnek ditséretet, a' melly még

eddig minden Pártútéstől, árultatástól, makula nélkül közöttünk meg maradt ezutánis közöttünk győzhetetlenül maradjon meg Ha pedig valaki közöttünk, vagy az első vagy a' Lofüek közzül, vagy a' Tisztviselők közzül, a' mint előbb meg írok, párt útést, vagy arra való Gyűlést tenne, vagy tseledni meggyözetetnék; akkor mindjárt mint igaz Tagtól elszakasztatott, és Közönséges végezésünknek rontoja, ki közöttünk méltatlan, és nemzetünknek árulója minden tisztességét, és betsületét elveszeszsze; Ne is legyen azután soha örökké szabad Törvényben venni, semmi Tisztet is ne viselhessen, és itt Székelly Országban soha ne is lakhassék. Mindazonáltal, ha mi öröksége léssen, az ő igaz örökössire maradjon, és az ilyeneknek mint hitetleneknek senki a' Fejedelmen kívül Grátiát, Kegyelmet néki ne adhasson, hanem ha az egész Székellység egyenlő akaratból, és minden ingó, bingó Marhája praedára, kapsira hányattassék, és maga örök számkivetésre üzetessék; ha pedig ilyen árultatásban az köz nép közzül való találtaik; az is hasonlóképpen számkivetésre vettessék, és minden javai praedáltassanak el; annak is Fejedelmen kívül senki kegyelmet ne adhasson, ha nem tsak az egész Székellység. Hogy pedig a' meg írt Rendelések, és végezesek örössen meg tartassanak; az okáért mindnyájon, mind a' nagyok, és első; ;

mind pedig a' Ló füek, és köz rendek felemelvén jobb kezünket, meg esküvének mindnyájan ezekre az articulásokra, végezésükre, hogy minden Pontyait változhatatlanképpen megtartsák, a' mindenható Istennek tisztességére, az Királyunknak hűségére, és az edgyességnak megmaradására, állására. Továbbá, a' melly fogyatkozást az elmúlt ezer öt százöt esztendőbeli gyűlésünkben, melly Udvarhelyt volt, melly végezésen esmértünk, most azt ujabbban ennyivel ujittyuk, és erősittyük, és mindeneknek meg tartani parantsolyuk; hogy ennekutánna a' mű országunkban semmi Tisztviselő az Ecclesiától rendeltetett innep napokon, annak meg utálására Törvényt ne tehessen. Ha melly pedig a' mű töllünk rendeltetett Birák közzül Törvényt tenne, azt a' Törvényt erőtelennek hadjuk, és végezzük; azon kívül pedig az olyan Biro két márka birsággal büntettség, melly birságot közönségesen Tisztviselön a' Fő Kapitány exequaltasson; ha pedig a' Fő Kapitányon esik meg, tehát a' Király Biro a' Fő Kapitányt is meg büntesse. Végezetre ez is teltzék minékünk, ez is ugyan azon gyűlésünkben noha hites törvénytévőket, és Birákat rendeltünk, kik minden Embereknek az Istennek igazsága szerént igaz Itéletet szolgáltatassanak; mégis mindazonáltal lattjuk, hogy kevés haszna vagyon; holott azt osztán senkitől végbe vinni nem

láttyuk ; azokáért jelen való Gyűlésünk' en szentül rendellyük : hogy minden Biro itt az mű Országunkban valamely valami dolgot ezután meg ítél, és annak igazságát, ugymint a' kit tisztaságnak hívnak felvési ; tehát az olyantizen ötöd napra a' meg győzött Félnek javaiból a' győzedelmesnek eleget tégyen. Ha hol pedig eleget nem akar na tenni, avagy ha ereje nem volna, hogy igazat tehessen, akkor tartozzék az ő Székinek Kapitánnyától, és Tisztitól segiltséget kérni, kinek ereje által igazat vehessen; de ha ugyan tsak elvesztegléné, tehát a' magáébol a' Bironak, a' győzedelmes Félnek tegyenek eleget, hogy a' szegények, és együgyűek az elégtételnek halogatásával nagyobb, és több kárba ne essenek. Lettek ezek az Végezések az fenn meg irt helyen Esztendőben, és nap tájatt, az Gyergyai Lázár András elsőségében, az Udvarhely Széki elsőknek jelenlétiben; ugymint: Bögözi János, Nyujtodi Pál, Katzai Antal, Benedkfi János, és Péter, Behlenfalviak, és Gergely János; Marus Székről pediglen, és Aranyos Székről: Apaffi Lénárt, Gyalakuti Mibálly, Barisai Gaspár, Tot Miklos, Alárd Ferentz, Tatár Gergely, Dénes András; Csik és Kézdi székből: Lázár Balas, Blásko János, Győrfi Sándor, Becz Imreh, Csako János, Urbán Dinjén, Czirják Bernád, Kun Antal, Apor István. és Csomortán László, Sepsi, és Orbai, Székből; Kálnoki Bálint,

Latzok Mihály, Czirják Bálás, Datzo Péter, Miko Mihály, Mihállyfi István, Biro Miklos; — Ezeken kívül számtalan sokaság, a' kik a' mi Székely Országunknak javáért meghalni készek volnának, és a' Szent Koronához is hűséget tartanak.

A' Székely Nemzett régi Törvényei, melyek 1555-be Aprilis 28 án Udvarhelyen tartatott Ország Gyűlésén össze szedettek, és *Dobo István és Kendi Ferentz* akkori Erdélyi Vajdák által meg erősítettettek.

1) Az melly Széken az Per elkezdetik Biro vagy Hadnagy előtt, ha az első Széken ellene mondás nem leszen; tehát a' pert azon Procátor végig viheti: ha hol ellene mondás leszen, bizonyítsa meg a' Biróval, vagy Hadnaggyal, hogy vallott Procátora; ha meg bizonyíthattya, a' más Fél dolgát elveszti, ha meg nem bizonyíthattya, Székely Földén három Gyrán marad, ki 1. 1/2 Forintot téssen, és a' Pert elveszti, 's külömben fel nem veheti perét, hanem ha le teszi az három Gyrát, azután ha akarja, ismét ugyan azon Emberét Procátorává teheti.

2) Ha Procátor hívás leszen, Székely Földén 1. 1/2 Forintot téssen.

3) Valamelly perhez akár hány Székely

mély legyen kereső, edgyütt egy újj Itélettel, és egy Sententiával esik meg.

4) Az ujj Itélet árra egy Forint; a' Sententia árra is egy Forint; ha pedig valaki feles örököket vagy malmot nyerne meg, a' Sententiának árra 3 forint.

5) Székely Földén a' Szék törés 24 Gyra.

6) Székellység között való Patvar 24 Gyra, és a' pernek örökös elvesztése.

7) A' méltatlan keresetnek birsága a' Székelyek között 3 Gyra.

8) A' Pernek letétele a' Széken 1. forint, a' Fejedelem Tábláján 3 forint.

9) Székely földén a' Széken egy Gyra térsen 50 pénzt, vagy 1/2 flort, a' Fejedelem Tábláján egy forintot.

10) Valamelly Dologban Séntentiát mondanak, kétszer terh nélkül benn tilt-hattyak harmadszor terhe vagyon.

11) Valamelly Dologban Sententiát törnek, a' Sententia árra azé, a' ki a' Sententia árrát megadta volt.

12) A' Sententia törés ha 12 forintot érő dologban jár, 1 forint; ha pedig annak felette lészen, mindenkor 3 forint.

13) Valamelly dologban Sententiát mondanak, ha a' meg győzött Fél ujj Itéletet kér benne, miglen a' Sententia ki nem adatik, a' meg győzött Fél nem tartozik a' Sententia árrát megfizetni.

14) Ha ujj Itélettel érik a' Sententiát, miglen velle el nem járnak, tehát el ne jár-

hassanak a' Sententiával; ha eljártanak volna is ha ujj Itélettel érik, a' Sententiával elvitt marhákat tartozik kiadni, miglen az ujj Itélet mellett vége szakad.

15) Valamelly Alperes a' Felperesnek hitére hadgya az ő keresetét; ha meg esküszik a' Felperes, megnyeri dolgát; ha pedig meg nem esküszik, az Alperes ment lészen:

16) A' Felperes Kérdőre nem veheti önnön hitét a' Biro előll, az hol a' per lészen.

17. Minden Hadnagy, és Biro tartozik minden Törvényt elnapozni, és ha el nem akarná napozni, Admonitioval kérdőre veheti a' ki akarja.

18) Valamelly Peres más Székre akarja dolgát halasztani, szabad légyen; de tovább ne halaszthassa, hanemha Szék, vagy Ország Dolgában Vajda Urakhoz, vagy Fejedelemhez küldettetnék.

19) Valamelly Per tsak 3 forint érő dolgában jár, azt egyik Székről a' másikra ne vihesse, miképpen önnön Hitét.

20) Valamelly Embernek Fia, Leánya, vagyon, az örökség a' Fiat illeti, de úgy hogy a' Fiu a' Leányt ki ki a' maga Székének Törvényne szerént kiházasítsa.

21) Ha két Férjfiu egy Ember gyermeke, egyiknek Fia a' másiknak leánya vagyon, a' Leány olyan örökös az Attya örökségében mint a' Fiú.

22) Valamelly Embernek két Leánya
vagyon, Fia nintsen, Attyokrol maradt
örökségek egyaránt illetik őket: de úgy; hogy
a' kissebbik választhasson a' lakó helyben,
de úgy, hogy a' másiknak hozzája hasonló
légyen, egyaránt örökösködhessenek benne;
ha pedig a' kissebbik a' nagyobbiknak ha-
sonlót nem adhatna, tehát az örökség két
felé osztassék.

23) Valamelly Embernek két Leánya
vagyon, egyik Leányának fia, a' másiknak
Leánya vagyon, a' leány is olyan örökös,
az Attya Jozságában, mint a' Fiu; de ha a'
Leánynak Fia, és leánya lészen, a' Fiu a'
Leányt kiházassítja belőle.

24) Valamelly Székely örökségben 32.
Eszkendő eltelik, indulatlan volt benne az
Ember, a' más Fél nem tartozik rá felelni.

25) A' Zállagos Jozságban idő mulás;
nem tartatik.

26) Valamelly Ember Vérgyökér vala-
mely örökségben, abban idő mulás nintsen
mivel a' vér atyafiai között a' Decretum
szerént idő mulás nem lehet.

27) Atyafi attyafia ellen idegennek sem-
mijét el nem adhassa, sem el nem valhattya
ha el vallotta volna is, ha 32 Eszkendő köz-
ben tilalom lett volna benne, a' Vér gyö-
kér vissza veheti, hanem ha öröksége hel-
lyébe ismét örökséget adtanak volna.

28) Ha valamely öröket el-adnak, és a'
kit illetne, meg nem kínálnák véle, ha el-

lene mond 15-öt napig várják meg vélte, ha megveheti az örökséget adják néki: ha pedig meg nem veheti, vagy a' kínáláskor ellene nem mond, adják annak, ki az árát letésti, 's azután az atyafi ne perelhesen érette.

29) Az elveszett Pert atya életében a' fia el nem kezdheti.

30) Székely Ember örökségét semmi képen elnem vesztheti; ha a' Fejét hitetlenségért elvesztené is, hanem atyafiára marad.

31) Ha a' Pere vesztet Ember a' Törvény ki mondása után hozzája szollana, ha helyt nem adnak szavának, maradsága semmi nintsen.

52) Ha valakit Kurva Fiának, áruló-nak, hitetlennek mondanak, és törvénybe jutván megtagadja, hogy nem mondotta, ha a' más Fél meg bizonyította, hogy ő hozzája büntelen mondotta, eleven Díjján, az az Tizenharmad fél Forinton marad; mert tisztességében jár. Ha pedig a' Biro előtt szemében mondja, hogy ő mondotta, és meg nem bizonyithatta, a' más fél meg menti magát; ő pedig nyelven marad érette.

53) Ha valaki Orvnak mond valakit, ki ötöt nem illeti, és réa nem bizonyithatja a' más Fél meg menti magát tőle, eleven Díjján marad érette; ha pedig káraért keres valakit Orvnak, tolvajnak, vagy égetőnek mondja Bírāja előtt, érette semmin sem marad.

34) Orozásról való gyanúság szabad

személy ellen ha támad; ha az előtt suspitio nem volt felőlle, csak ő maga hitivel mentse magát, ha pedig a' féle dolognak meg lételekor a' félének találtatik lenni, az ilyen személynek maga mentségére harmad magával kell meg esküdni.

55) Parantsolattal senkit se hívhasanak se Vajda Urak, se Ispány eleibe: hanem kit kit Székén keressenek előbszer, és a' ki mit nem igazúl, az kérdőjével meghessen el Ország Törvényre szerént; de a' Székben mindjárást Törvényt láttassanak; ha pedig halasztás lenne Perében, mindjárást apellálhassa az ő szokot kérdőjét.

56) Az örökös Székely meg ne tartassék a' Vajda Urak, Tábláján, hanem ha halált érdemelne.

57) Szántszándékkal való halálért a' gyilkos meg hallyon, a' Vajda Urak kegyelme, még a' Király is meg ne oltalmazhassa a' Peres ellen.

58) Ha a' Szántszándékos Gyilkost a' véren megfoghatták, ugyan ottan szolgáltatassék Törvény réája; ha pedig meg nem foghatták a' véren, ugyis meg Sentenziázzák, és a' melly Széken meg talállyák, ugyan ottan Törvény szolgáltatassék réája.

59) Történettel való halálért a' Vajda Urak Kegyelme használ esztendeig, és három napig, de úgy: hogy a' közben a' halálosokon több hosszut ne tégyen; annakutánna ha azalatt meg nem békéllik; törvény szolgáltatassék réája.

40.) Ha valakinek szánszándékkal Házára, vagy ökéjére mennek, vagy meg lesik uttyában, 's meg ölik, valamennyin volnanak, mind halált szenvedjenek érte.

41.) Valamely ember valakinek Házára mégyen hatalommal, 's házánál meg ölheti, a' Díjja is elvész.

42.) Ha valaki valakinek házán; vagy ekéjén, vagy szekeren hatalmat téssen, 24. Gyrán maradjon.

43.) A' Hatalom tselekedés Lo vagy Barom elvételeben 12. Gyrát téssen; ettől meg válva égy hatalom három Gyrát téssen.

44.) Ha valaki egyik a' másikat a' földre le üti 6. Gyrán marad; ha a' földön veri, vagy vérét ontja; 24. Gyrán marad.

45.) Ha valaki egyik a' másikat meg akarná ölni, a' más ember oltalmazása miatt maradhat meg élete, 24. Gyrán marad.

46.) A' Tetem törés téssen 12. Gyirát a' nagy seb is annyit; a' Szabja vágása is annyit; egy iznyi Seb téssen egy Gyrát.

47.) Valamely Peres valakit Biro elei be hivat, az alatt meg békéllik velle; a' Biro birságot 3. Gyrát vehet rajta.

48.) Ha egy személy valamely Bironak Tisztibe hág, 3. Gyrán marad érte.

49.) A' földnek foglalása nem mégyen felyebb 12 Gyránál, néha 3. Gyra, néha 9. Gyra néha pedig 12. is a' Hold földnek mivoltához képest.

50.) A' Biro tilalma téssen 3. Gyrát t. i. ha egész falu szegi meg.

51) Az egész Falu tsak annyiba marad, a' potentiáért, mint hatalmat tselekedet három személlyek; mert három személyek egy egész Falu felől mindenkor szabadon felelhetnek:

52) Valamely Faluban a' Fő Embernek, vagy Ló főnek öröksége vagyon, a' Falu ellen is; a' kinek pedig ott közöttök öröke nintsen, ellenek ott örököt nem vehet; ha ki vett volna is, ha ki akarják vetni, 32 Esztendeig kivethetik.

53) A' meg ítélt örökségnek meg bortsáttásakor az Adversa' parst meg kell kinnálni; mert különben a' sententiának semmi ereje nem lészen.

54) Ha valaki Székely örökségért mást Pertbe akarna fogni; tehát tartozik az Actor minden Attyafia felől felelni, hogy ő vélle más nem perel.

55) A' Székely örökségért, ki 3. Forintot ér, Kiralyig elmehetnek: Tisztesség Dolgával is elmehetnek; de ha elmennek mind a' két Fél elmennyen, 's kiki maga tulajdon Dolgát folytassa.

56) Székely Földén minden dolgot meg ítéelhetnek, tsak baj viadalt nem ítéelhetnek, és újj Itéletet nem adhatnak.

57) Székely Földén a' viz Határt nem tehet, hanem tsak a' régi folyása.

58) Valaki adós egyik a' másiknak, önön hitére valahol talállya, meg'foghattya; 's meg tarthattya.'

59) Valamely Ember egyik a' másikkal törvényben vagyon, ha az alatt valamellyik újabb törvényteleniséget tenne, 6. Gyrán maradjon; ha pedig meg nem akarná adni, dolgától elmaradjon.

60) Az Ítélet a' Székely Földén ilyen: hogy a' Falu három igaz jámbort fogad, és az a' három Ember meg felel a' Faluért, és valakit ki ad nyilván való tudással, azt meg büntetik, a' mi marhája vagyon, az ő részét el veszik, Felesége Gyermeké részét meg hadgyák, valakit pedig hallomással felelnék ki, annak helyt nem adnak.

61) Ha Földön lakó büntetetik meg, és annak meg ítélésében a' Hadnagy és Király Biró jelen vagyon, a' marháknak fele része a' Szék ülökkel a' Hadnagyé, és Király Biróé; más fele része pedig a' Földes Uráé; de ha az Ura a' gonosz tévő Földén lakott, miglen a' Király Biró, és Hadnagy oda mégyen; meg bünteti, minden marhája az Urának marad.

62) A' bűn alatt senki magát Földön lakóvá nem teheti, ha ki tenné is, erőtelen lesz. Ha ki Lajos Király után Földön lakóvá tette magát, erőtelen; mert Király Nemesse.

63) Székely Földéről ha ki akart menni, szabad volt mindenkor és ha valaki valahonnan Székely Földre akar jönni, az is szabad, erővel ki nem vethetik: de a' Nemes Jobbágyot bé nem fogadhatják, el se vethetik.

64) Valamely Székely szolgálni akart menni, bár más Országban is, ki Országunknak védelmére nem volt, szabad volt szolgálni menni; de a' szegődött szolgát meg tartoztathatták.

65) Valamely Embert Sz. Mihály napjáig törvénnyel ki nem vethetnek Házából, azután Sz. György Napig ki nem vethetik; mert téli időben nem szokott az Ember Házat tsinálni.

66) Valamely Ember peressének valamit hitére hágy, és meg esküszik, ujj Itélet abba nem lehet.

67) Valamelly Dologban Árbitér bíróra fog a' peres, és addig ujj Itélettel el nem tiltják, abban azután ujj Itélet nem lehet.

68) Örökös Székelyt Törvényben éretlen meg nem foghatnak, hanemha véren tallalyák, vagy marhát fognak kezén. Ha Törvénybe elérik, miglen marhájába tart, addig örökségéhez nem nyulhatnak; ha sem marhája, sem öröksége nem leszén, Fejéhez is hozzá nyulhatnak.

69) Három Törvénnyel való tilalmat Törvény láthatlan senki el nem szabadithat; de ha harmad napréa nem akar szollani, aki meg tiltotta, a' más fél kérésére a' Bíró meg szabadithattya.

70) Ha valaki kezességen valakit ki vészen, és a' praefigált napra elő nem viheti, három kereső napot adnak annak az Embernek, a' ki kezességen ki vette, és

ha akkor is elő nemadhattya, azon marad a' kezes, a' mint a dolog tartya.

71) Székely Földön a' Nemessek között való Jegy ruha 24 Forint, a' Ló fő Székelyek között való Jegy ruha 12 forint, a' Darabont Székelyek között való Jegy ruha 6. Forint, a' paraszt Székelyek között való Jegy ruha 5. forint

72) Valaki eddig Követtséget vitt a' Táblára, és akkor a' Törvény el haladott, a' Követtséget pénz nélkül írták bé; mert két Követtséget a' követ nem viselhet.

73) Valamely Székely Ember Soval akar kereskedni Segesvár Székben, Köhalom Székben, és Fogaras Földén szabad volt kereskedni; de ugy, hogy a' Király Birotol petsétet kell váltani, hat járombeli ökörtől 5 pénzen kell váltani, két Ló vonása terhétől 2 pénzen. De ha petsét nélkül elmegyén, a' Király Biróé majhája, Szekere, a' Só pedig az Emberé légyen. Ha igaz petsét vagyon nálla, és jó okkal jár, és a' Király Biro még is háborította, a' szegény Ember maga oltalmába ha meg ölheti is, egy Só Díjja.

74) Székelységnek emlékezetére nem tudjuk azt, hogy Sereg ilyenképpen lakott volna Székely Földén; mert soha Törvényünk nem volt; annakokáért most is Könyörgünk Vajda Uraknak ó Nagyságoknak, mint kegyelmes Urainknak, hogy a' régi Szabadságunk szerént éltesse nek, és ennekután azzal ne terhellyenek.

75.) A' Király Birák dolga ez: hogy a' Szék helyeken üllyenek, vagy lakjanak is, és a' Biraktól várjanak, esztendeig a' Biráktól háromszor számot vehessenek; ha nem hiszik hiteket vehetik; de ö magok Biro nélkül birságot nem vehetnek.

76.) Valamely széken vagy Biro; vagy Hadnagy, vagy Király Biro törvénytelenül tselekednék, azon Széken Törvénnye légyen benne; de ha Birságért vagyon a' per; azért a' Székről kérdőt nem viselhet.

77.) Biro, Hadnagy, Király-Biro másért nem Prokátoroskodhatik; hanem maga személye dolgát viselheti

78.) A' Király Biráknak ilyen Birságból vagyon részek: Orv birságból, Vér birságból parázna birságból; azoknak mindenike három három Gyrát tészen; annak felével a' Biro; és Király Biro osztozik, a' más felével a' Hadnagy a' Szék tartokkal.

79.) Ha Házas Ember vétkezett, annak része marháját vették

80.) Birák, Hadnagyok' Király Birák kiki tsak az ö idejebeli birságot vehetett; de a' Vajda Urak Birságát valamely K. Biro idejében esett; de a' jelenvaló K. Birák meg vehetik.

81.) Valamely Bironak, Hadnagynak, Tisztü vagyon, addig vele nem perelhetnek annakeselőtte való dolgáért, hanem ha Tisztiben esett dologért; és mikor Tiszte eltelik; más Szék napján perelhetnek vele,

82.) A' kit megölnek tetem emelésben, három forint a' Biróé; ezt a' gyilkosébol fizetik; de ha azon meg nem vehetné is, az övéből meg kell fizetni.

83.) Kézdi Széknek Törvényre ennyiben különbözik, hogy valaki peressét hatalmon éri; a' Biro igazsága 45. oszpora; mely téssen 2. forintot, és 25. pénzt, a' K. Bironak is 45. oszporán marad, ez is téssen 2. forintot, 25 pénzt, az Hadnagynak 32. oszporán marad, mely téssen 1 forintot, 60 pénzt: Vér birságban, Parázna birságban is ugyan ezen felyül megírt birság vagyon.

84.) Továbbá a' Vajda Urak Itélete felöll a' volt a' Székelység Törvénye: hogy mikor a' Nemes Uraknak Otávajok volt a' Vajda Urak akarattyából annakutánna valo Sz. György. és Pünkösfi között a' Vajda Urak a' Székelységről Itéletet kívántak.

85.) Minden Széken Itélhetnek 15-öd napig; s az alatt tartozott a' Szék 40 Lora élést adni. Azon Székek, Biro, Hadnadgyal egyetemben 12 személyt adtanak melléjek, és valami Birság a' Vajda Uraknak jutott, annak fele azon 12 Személyké volt.

86.) A' Törvényre valo hivatalrakét pénzért adtanak izédulát.

87.) Valamikor hadat; fegyvert adtanak Székely földérül; annak készittését a'

föld népe készítette, kit ha a' Vajda Úrak zászloja alá adtanak; ha kik akarattyak nélkül haza szöktének, azoknak büntetése a' Vajda Urak-é volt.

88.) Valamely ember a' Széken; vagy a' Vajda Úrak leült Perésse előtt, a' Biro időt adott benne; hogy reá bizonyithassa, és ha reá nem bizonyithatta, Törvényre lett benne.

Nemes Aranyas Széknek 1289-ik Évben adott Kiváltsága. (Privilegiuma:)

Károly Isten kegyelméből Magyar, Dálmát, Horvát, Dán, Servia, Gallitiza, Lodoméria, Kun, és Bolgár Országok Királya. — Minden keresztény Hiveknek - mostaniaknak 's jövődöbélieknek - jelen Levelünket megszemlélendőknek - Boldogságot abban. ki a' ki a' Boldogságnak osztogatója. — Akarjuk tudására jutni mindeneknek ezen Levelünk által. — Hogy a' Kolond fia Egyed és a' Kolon fia Dénes Aranyasi Székeljek - Hiveink - a' magok és az Aranyas melléki egész Székeltség nevében - előnkbe járulván - bémutatták Andrásnak - az előt-

tünk volt jó emlékezetű Magyar Királynak a' hires emlékezetű László Király nagy Bátyánk által az Aranyas és Maros vizei mellett és közötlévő Aranyas nevű. Torda Várunkhoz tartozo Földnek elajándékozásáról készített kiváltságot megerősítő Privilegiumát, — esedezve kérvén töllünk - hogy azon Privilegiumat megújítván a' nevezett Föld elajándékoztatását Királyi Kegyességünk szerént - jóváhagyni, és Privilegiumunkal megerősíteni méltóztatnánk, mely Privilegium tartalma ilyen.

ANDRÁS Isten kegyelméből Magyar, Dalmáth, Horvát, Dánia, Servia, Gallitzia, Lodomeria Kun, és Bolgár, Országok királya — Minden Kristus Hiveinek - jelen Lapunkat megtekintendőknek - Boldogságot a' mindenek Megváltójában Mindenek tudására akarjuk, jelen levelünk tartalmánál fogva ezennel juttatni, Hogy elönkbe jövén az Aranyas Földön lakozo Kézdi Székelyek közönségesen, be nyújtották nekünk hires emlékezetű László Király Bátyáknak Torda Várunkhoz tartozo a' Maros és Aranyos Vizei mellett és között létezö Aranyas nevű föld adományáról készített Kiváltság Levelét - esedezéssel kérvén Töllünk hogy azon Privilegiumat, a' mondott Föld Adományát Királyi Joságunknál

fogva, meg újítván, helybe hagyni, 's Privilegiumunk által meg erősíteni méltoztánánk, — Mely Privilegium foglalatja illyen:

LÁSZLO Isten kegyelméből Magyar, Dalmát, Horváth. Dánia, Servia, Gallitzia, Lodoméria, Kun, és Bolgár Országok Királya — Minden Krisztus hiveinek — jelen Irománytunkat látandoknak — Boldogságot a' Boldogság. osztogatójától! Hogy a' Fejedelmek Adományai örökösön állandositassanak — Levélbéli Bizonyítással szoktak meg erősíteni és örökíteni — Mozdithatatlanul marad ugyanis a' mi Királyi oltalom által védetik, — Annak okáért mindeneknek mind mostaniak mind jövődöbélieknek meg tudására akarjuk jutni: Hogy Mü gondolatra vévén Hiségeket és érdemes szolgáltyokat az Aranyas Földén mulatozo és lakozo Székelyeinknek, - melyeket először István Királynak ditső Atyáknak, s következőleg nekünk nagy hívségbéli buzgosággal - ditséretesen derékul és el szánva telyesíték, — miket külön külön rendel mind elő számolni hosszas lenne, 's unalmat szülne, hanem némelyeket Hívségeikből és érdemes Szolgálattyaikkból jelen Levelünkbe hé igtattunk, valóban, mert midőn a' Kunok mindnyájon hitszegülten, gondolatlan mérészlettel, zászlót emelvén a' Felség sértés bűnétől

nem irtózva Hord~~án~~ személyünk, ellenük fel költök és összevegyültek vala, — azon Szekellyek a' szerentse kétszéges kimene-
telétől nem rettegve — szemünk láttára, a' Kunoknak és csata rendjeknek férfiason és ditséretesen ellenszegítették magokat, 's azon ütközetben Nékünk főképpen érde-
mesek voltak tetízeni, — azon kívül midőn a' Hitetlen Tatár Nemzet ellenséges és ke-
gyetlenképpen jött országunkba, 's orszá-
gunk leg nagyobb részét irgalmatlan pusztításokkal és ragadozásokkal békoborlotta volna, 's országunk népének végetlen sok-
ságát, vad rabságába hirtzólná és azon Tatárok országunk kifosztásával jovaival, és vagyonnyaival terhelten saját honnyok felé térnének - említett Szekellyeink, a' Tatárok megtámadásának és dühének, a' honnitép meg szabadításáért Torotzko vár alatt, férfiason ellene állottak 's a' Tatárok ellen ditséretesen harczoltak 's azon ütkö-
zetben, többmint ezer Embereket a' Tatárok nyomorult és szörnyű rabságából ki szabadítottak — Mü azért, kik vállalturalko-
dasunk Tisztinél fogva mindennek érdemeit megítélni 's meg jutalmazni tartozunk és mindenkit érdemeihez, mérsékelve kiele-
gíteni, számba vévén azon Szekellyeink' István Királynak 's Nékünk tellyesített ked-
ves és ditséretes szolgálatjaikat, Tordavá-
runk, Maras és Aranyas vizei melletti A-
ranyas nevezetű Földét, melyet először

István Király azon Székellyeknek ajándékozott vala, — a' nevezett Székellyeknek, örökösseiknek, 's örökösseik maradványainak, hív szolgálatjaik jutalmául; és nyoltzvan Lovakért, melyeket azon Székelyeinktől szükségünkben, ajándékol kaptunk — minden haszonvételeivel és járandóságaival adtuk, ajándékoztuk és engedjük örökös jogon, visszahivhatlanul — birtokokba. Hogy pedig ezen mű Adományunk örök, állandóságu erőt nyerjen, adtuk nékik ezen kettős Petsétünk erőssége alatti Levelünket Költ Tisztelendő Gergely Atya Isten kegyelméből Csanádi Püspök Udvarunk Al-Titoknoka Kedveltünk és Hivünk keze írása által. Ezer két száz nyoltzvan kilentzedik Esztendőben Mindszent hava tizennegyedik napján uralkodásunk Tizen nyoltzadik Esztendejében.

Mű annak okáért említett Székelyeink igazságos kéréseire kedvező Jováhagyásunkat fordítván — meg gondolván főképpen István Király Kedves emlékezetű dísző nagy Bátyánkhoz és híres emlékü László Király nagy Bátyánkhoz hiven mutatott és tett szolgálatjaikat, a' nevezett Torda Várunk' Aranyas nevezetű Földét, a' hozzá tartozó Földekkel együtt t. i. Fel-vinch, Eurmenus, Hidusteluk, Medijes, Dumburon, Muhach, Kerheth, Bagium, Kuend, Turda-Vár, Chegez, Igethi, Pordoy, Kerekygház, Hory, Uyteluk, Polánteluk,

Fiuzeg, Bagáth, Liukyteluk, Zeketeluk, Kukhárd, Feligaz, Feuldvár, Ketoklich, Turuschon, (: *mely közös Erösség a' Tarománybéliel*) Chakoteluk, Farta, Szug, et Obrothaura, nevezettekkel, és azoknak minden Tartozvánnyaikkal u. m. Erdeivel, Kaszállóival, Rérjeivel, Szántóföldjeivel és Vizeivel azon Székelyeinknek hagytuk bírniak, mindazáltal a' más Joga sérelme nélkül, és Fennséges Atyánkfiának elébb nevezett, kihuzás, vakarás, vagy akármi résziben fogyatkozás nélküli Privilegiomát jóvá hagyván és elfogadván szorol szorá jelen Levelünkbe bé igtatva Privilegiomunk oltalmával kívántuk meg erősíteni. — Melynek emlékezetére 's örökös állandóságára - adtuk ezen - kettős Petsétünk védelmével megerősített Levelünket. Költ a' Sz. Fő férjfiunak Todor Fejérvári FygházPrépostjának udvarunk Al Titokának kedveltünknek és hívünknek keze írása által. Urunk ezer két száz kilentzven egygyedik uralkodásunk első Esztendejében Bójtmás hava Tizennyoltzadik napján. Lodám Esztergomi, János Kolotsai Ersekek, András Györi, Benedek Veszprémi, Páska Nizzai - András Egri, Lad Várzi, Péter Erdélyi, Benedek Váradi, Gergely Csanádi, János Zágrábi, Póka Szeremi és Tamás Bosniai Püspökök Tisztelendő Atyák — az Isten Egyházait szerentsésen kormányozó

ván. — Miklos, Nádor és Somogyi Ispán, • János Tárnok és Szepesi Ispán, - Tamás Al ország Birája, Hendrik egész Tot ország Bánja, Koland Erdélyi Vajda és Szolnoki Ispán, - Moyses Székeleink Ispánja, László Asztalnokunk lévén, 's mások többek Országunk Urai közül Ispánságokat és Mésztóságokat tártván.

Mű pedig mivel azon Szabadság levelet, nem kihuzogatva, vakarva, 's valami részében meg hamisítva találtuk, Tekintetbe vévén azon Hívségeket és szolgálatbéli érdemeket, melyek által t. i. Eldődeinknek tetzeni mindenkoron törekedtek, úgy nekünk is minden foglalatosságainkban és dolgainkban azon Híveink az Aranyas melléki Székelyekmagokat igen igyekeztek mindenkor kedvesen viselni, az ő igazságos és törvényes kérésekre Királyi Kegyelemességünk szerént kedvezőleg hajolván a' Tordavárunk, Aranyas nevezetű említett Földének Eldődeink által azon Székeleknek lett Adományát jóvá hagyván, a' sokszor mondott megerősítő kiváltságot szóról szórá ezen Levelünkbe béigtattatva — Királyi Hatalmunk által ezennel meg erősíttyük. Mely dolognak emlékezete és örök megmaradása végett adtuk ezen kettős petsétünk által megerősített Levelünket. Költ a' választott Férfiunk Jánosnak, a' Fejérvári Egyház Prepostjának, Udvarunk Al Titokno.

kának, Küköllői Esperestnek – Kedveltünknek és Hivünek keze írása által. Urunk Ezer háromszáz tizenharmadik – Uralkodásunk hasonlóan Tizenharmadik Esztendejében. — Szent Jakabhava kilentzedikén.

Mostan létező Falui Aranyas Széknek.

Alsó Sz. Mihályfalva.	Csegez.
Bágyon Bácsin.	Dombro
Csáko Csiko.	Felvintz (Oppidum)
Felső Sz. Mihályfalva	Örményes.
Harasztos.	Pollyán.
Hidas Higyis	Rákos Rályis.
Inakfalva Inok	Singfalva Somfalv.
Kertsed	Székely Kotsárd.
Kövend.	Székely Földvár.
Mészkő.	Várfalva Orfalv.
Moháts.	Veresmart.

Nemes. Miklosvár Széknek 1459-ben kiadott kiváltsága (Privilegiuma)

Mű JÁNOS Isten kegyelméből Magyar Országának, Dalmátziának és Horváth Országának Királya ; Adgyuk tudtára jelen Levelünk rendiben kijelentvén mindeneknek a' kiket illet. Hogy a' mű Hiveink, Nemes és Nemzetes Ajtai Henter Gáspár, Bölöni Iljési

Bálint, Baróthi Deák György, Hidvégi Nemes Mihály és Száraz Ajtai Datzó Sándor, a' magok, és a' mi több, Szent Miklos Várszéki Székelyeinknek személjekben és Nevekben, elő adták és mutatták nekünk a' Themesi és Székelyek *Ispánnának* Nagyságos néhai Lábathlan Jánosnak egyszerű Papirosan az ő Gyűrűs Petsélje alatt egy nyilva költ Levelét: miszerént, hogy ő néhai Grof Lábathlan János a' hajdoni Ditső, és előttünk volt boldog emlékezetű Fejedelemnek Mátyás ur Magyar - Dalmát - és Horvát - Országok Királyának Különös meghagyásából, 's Porontsolattyából, említett Szent Miklosvárszékinak, az úgy nevezett Sepsi Szent György Széke Törvény Székitől való elszakadása' egyenetlenségét, vagy a' mindenik Székhez tartozó minden Székelyek közt mozdított, 's támasztott Peres ügyét ellátta, 's megtartván a' Perfoljam rendit a' Felek közt el végezte, és illelő elég tétel véget, azon Levélben tisztában kiírt módon és rendel elhatározta, ki tétizik vala - alább írt foglalatára lévén. Könyörgöttek azért Felségünknek előbb említett Henter Gáspár, Illyés Bálint, Deák György, Nemes Mihály és Daczó Sándor a' magok és az elébb említett Szent Miklos Vár Széki minden Székelyek Nevekben és személjekben, hogy azon Levelét említett néhai Lábathlan János *Ispánnak*, 's minden abba befoglaltakat megerősittenők helyben

hagynonk és elfogadnonk 's a' mi Kiváltságos Levelünkbe szorolszora befoglaltatván, és íratván előbb említett Henter Gáspár Ilyési Bálint, Deák György Nemes Mihály, és Datzo Sándor, 's az egész megmondott Szent Miklósvár Széki Székely Közönség részére megerősíteni kegyelmesen méltóztatnánk, mely Levélnek foglalattya ez: Mú Lábathlányi János Székelyek, és Themes Grófja; adjuk tudtára ezennel a' kiknek il-lik mindeneknek; hogy a' midőn mi itt Erdélyben a' Ditső Fejedelem, és Úr Mátyás Isten Kegyeleméből Magyar, Dalmát és Horváth, 's több Országok Királya' a' mi természet szerénti Urunk' különös Porontsolattyából lettünk volna, vettük az ő fennsége nékünk porontsolva szollo Levelét, Szent Miklosvár Székének úgy nevezett Sepsi Szent György Széke Törvény székétől való elszakasztatása feletti Egyenetlenségét, vagy Peres ügyét, mely mind két székhez tartozó minden Székelyek közt mozdittatott, és indítatott, ellátnok, és megtartván a' felek közt a' Törvény rendit, azt elvégeznők, és illendőleg elhatároznok; mely Királyi Levélnek is foglalattját merőben megértvén az előbb megmondott Egyenetlenséget, vagy az előbbi módon a' felek közt indított Peres ügyét maga fontosságáért az Erdélyi minden Nemesek' Székelyek' és Szászok' Szent Katalin Szűz akkor következő Innepén t. i. Vasárnap Medgyes Me-

zö Várossában tartando Köz Gyűlésére nagyobb megfontolás és általunk's más minden Nemessek, Székelyek és Szászok ott leendő végső elhatároztatása véget elhalasztani kívántuk. Végre elkövetkezvén azon Nemések' Székelyek', és Szászok' az ítt nap Medgyesen tartott Gyűlése. Nékünk is az Ország mindegyűt jelenvölt lakoival, előttünk, és Erdély' azon Hazafiai előtt megjelentek nemes férfiak: Kálnoki András, Köröspataki Vas Mihály, Killjéni Székel Antal, Záláni Datzo János, Besőnyői Pál és Borosnyai Péter említett Sepszi Széki Székelyek, magok neveken, 's azon Sepszi Székéhez tartozó minden Székelyek neveken és személieken mint Felperesek' Hildvégi Bálint, Bölöni Péter az Illjés nagyobb fia, Nagy Barothi Rigo Demjen, és a' több Szt. Miklosvár Székihez tartozó minden Székelyek mint Alperesek ellen szollottak oly módon: hogy hajdon, és eleitől fogva, melyre az emberek közül senki nem emlékezik, előbb megmondott Szent Miklosvár Széke mindenekkel, Törvénnyel, és Ítélettel. Sepszi Székhez, 's főképpen úgy nevezett Szent György Széke Székihez tartozott volna, és kellenék tartozni, s azon Sepszi Szék Biroságának mindég alatta lett volna; magok az előbb mondott, Szent Miklosvár Székihez tartozó Székelek; az ők hatalmaskodása által azon Szent Miklosvár Széket az említett Sepszi Széktől, 's ennek Biroságától

's követelésétől merőben el idegenítették, 's elszakasztották légyen, azon Szék felette nagy Kárára, 's szabadsága romlására. A' honnan felelet tétetvén, említett Hidvégi Bálint Székely a' maga, és azelőbb írt minden, gyakran nevezett Szent Miklosvár Székiben lévő Székéljeknek Nevekben és Személjekben, más velünk Széket ülő Országlakoi közül felkelvén, így szolott ellenben: hogy említett Szent Miklosvár Széke soha nevezett Sepszi Szent György Széke Székéhez nem tartozott, 's annak Biráskodása alá nem vettetett volna, hanem mindenekben külön szabadsággal, mint a' több Székely Székek élnek, ő is azon módon élt volna, és hogy ezek így lennének némely arról költ Levelekkel és jelesen a' hajdoni ditső Fejedelmek' urak' 'Sigmond Római Császár', 's mostani Mátyás Magyar Ország Királya' ajándékozott Levelével is bizonyította vala. Az honnan mű meghalgtván mind két felek állításaikkot, követeléseket, 's megvizsgálván az említett Leveleket és azokat el olvasván az említett közgyűlésen jelen volt, nevezett minden rendekkel. — Úgy találtuk azokban, jelesen a' Hajdoni 'Sigmond Császár említett Levele foglalattában, és az elébb írt Mátyás ur mostani Király ujj adományából nyilván meg értettük, hogy elébb írt Szent Miklosvár Széke soha Sepszi Székhez nem tartozott, se az ő *Itélet-tétele* alá vetve nem lett volna, hanem e-

gészesen maga szabadságával élne, nem is tartoznék valamely Törvényszerént azon Széktől függeni. Mű is az ország minden Rendeivel, t. i. Nemeseikkel, három rendű Székelyekkel, és Szászokkal a' meg, mondott közgyűlésen edgyüt lévén, birói értelem szerint 's Itéletesen így és eképpen határoztuk meg: Hogy semmi képpen azon Szent Miklosvár Széke, előbb említett Sepsí Székével egyben nem köttethetik, hogy valami Törvény szerént annak alatta lenni tartoznék, hanem külön Szabadságában, melyel bír, meg maradni kelletik. Úgy pedig: Hogy valaki ennek utánna Szent Miklosvár Székit az előbb említett Sepsí Székéhez csatolni 's attól függővé tenni akarná, az oljan minden Javainak elvesztésével, és halállal büntetessék töstént jelen Levelünk' erejénél fogva. Melyre nézve néktek az úgy nevezett Törtsheltvéni, és Királykövi Várak rendelt Nemes Várnaggyainak; 's az azután rendelendőknék a' Király ő Felsége személjében keményen meg hadgyuk és porontsoljuk, miszerént a' nevezett Szent Miklosvár Székéhez tartozó megemlitett minden Székelyeket, 's közüllök mindeniket azon Szent Miklosvár Székben, és az ő szabadságában mind a' Sepsí Székhez gyakran említett Székelyek ellen, mind más akár mely törvényes háborgatok 's háborítani akarok ellen, megoltalmazátok, pártfogoljátok mikor szükség és illő lészen, 's

külömben igasság szeretetéből netszeleked-
 jetek. És ezen Levelet megolvásván az elé
 mutatoknak adjátok vissza. Ki adatott Med-
 gyesen az elébb megmondott Köz gyűlés
 2-dik napján 1459-dik esztendőben. Mű a-
 zért Királyi Felségünknek az elébb írt mó-
 don bényújtott kéréseket, Henter Gáspár-
 nak, Illési Bálintnak, Deák Gergelynek,
 Nemes Mihálynak, és Datzo Sándornak, és
 az elől megnevezett Szent Miklosvár Széke
 Székeleinek, Királyi kegyességgel meghal-
 gatván, 's kegyelmesen el fogadván az e-
 lébb írt Nagyságos hajdoni Lábothlani Já-
 nosnak a' Székeljek' és Themes Ispánnának
 nem megvakart, vagy kihuzott, sem vala-
 mi részben gyanus, hanem tisztán minden
 hiba és gyanu nélkül lévő elől írt Leve-
 lét, mely jelen kiváltságos Levelünkbe min-
 den kissebbítés, és nagyítás nélkül
 béiratott, foglaltatott, annak minden fog-
 lalattyára, közbenvetéseire, Czimjeire,
 nézve, annyiban, mennyiben az helyesen
 és törvényesen költ, és annak erejét az
 igasság pártfogolja, el fogadgyuk, helyben
 hadgyuk, és megerősityük, és azt 's min-
 den abban foglaltakot az előbb nevezett
 Henter Gáspárnak, Illés Bálintnak, Deák
 Gergelynek, Nemes Mihálynak és Datzo
 Sándornak 's minden más, nevezett Szent
 Miklosvár Széke Székeleinek és örökösseik-
 nek, 's minden maradékoknak részére, hogy
 örökre tartó ereje legyen, megerősityük

jelen irásunk pártfogása által. Mások igazsághelyén maradván. És hogy azon Szent Miklosvára Székéhez is a' rendelt Birák Sepszi Szék Birái legyenek mindenkor, 's Fő Szék módjára itélni köteleztessenek. Melynek emlékeztetere 's örökös erősségére jelen Levélünköt függő és Hűteles titkos petsétünk felkészíttetésével megerősítvén kiadni kívántuk. Fejérváron Erdélyben; kiadatott Fő és Titoknoki Kantzellárunk T. Nagyságos Verböczi István' a' mű tisztán szeretett Hívünk keze által. Boldogságos Szűz Mária meglátogattatása Innepe után való közelebbi 4-dik napon. Urunk születésének 1531-dik Uralkodásunknak pedig 4-dik Esztendejében.

Megjegyzés : Ezen Levél szerint —

1. A' Székelyek 1459-ben már 3. rendre voltak fel felosztva
2. Miklosvár Széke, mely akkor Szent Miklosvár Székinek neveztetett (hihetőleg a' Miklosvára nevű Faluban volt 's a' Sz. Miklos tiszteletére épült Templomról) nem Fiu, hanem olyan Fő Szék, mint Sepszi, vagy Kézdi, vagy Orbai — edgyik Szék, melyektől a' Törvénykezésre nézve egészen elvált. — Külön Törvényhatóság lett. — Sőt.
3. Miklosvár Székinek Vicé és Derék Székeledgyütt lévén, mely tsak Törvényes Széknek nevezetik, erről a' Perek nem is mennek másuvá appellatioha, hanem egyenesen a' Méltóságos Törvényes Királyi Táblára — ennél fogva több a' szabadsága, — Al-Király Biroja mint a' Fő Király Birojához heljettesse — úgy Praesideah. —

*Mátyás Király 1473-dik évébeli Kiváltsága
(Privilegiuma)*

Mü MÁTYÁS Isten kegyelméből Magyar, Cseh Ország Királya sat. — A' mi Hivünknek {Nagyságos Mérai Magyar Balásnak — Erdélyi Vajdánknak 's Székelek Ispányának, es az ó Helytartoinak boldogságot 's kegyelmet! Panaszolkodva terjesztetik előnkbe, Táborunkba jelen lévő Udvarhely és Marus Széki Lovág, és Gyalog Székely Hiveink Részekről, — mi szerint a' magok Nemzetébéli nemely Elsőbbek őket pénz tsikorással terhelni mérészlettek volna, 's azon kívül az ók Három Törsökü Rendjek miként rongáltatnék. — Midőn annakokáért Királyi gondoskodásunknak kiváltképpen való feltétele, hogy Királyi Rangunkat nevelő Hiveink mindnyájon, és egygyen egygyen — méltó Jutalmakat vegyék, — azért meg tekintvén nagy hívségeket, 's a' Viaskodásban mindenkori eleven buzgoságokat mondott Hiveinknek, 's minden Székeleinknek: Hívségteknek ezennel erősen megparantsoljuk, — hogy látván jelen Levelünket késedelem nélkül orvoslást tegyetek — és pedig: *Az Elsőre nézve: mivel hív Székeleink örök időktől fogva tel-*

lyességgel semmi pénz Adoval köteleseknek, akár Nékünk, akár Embereinknek — nem esmértettek, — Hanem ha önkéntes, és kész ajánlásokkal a' Mü, és Magyar Ország más Felsőges Királyai Lakadalmok, és fiaik születése öröm Innepeire, és Jövedelmek mértékéhez képest a' Töllök, és Hozzájuk való Követségekre — mint azt más, Nékik Privilegium formába szerkesztett Levelünkéből bővebben megérthetitek — Minekokáért minden tsikorasokat köz szavunk által a' leg terhesebb büntetés alatt tiltsatok meg — olyanképpen ; — hogy ha még is valamely Időben találatnának olyanok, kik ellenkezőt tselekednének — azok azonnal az ő szokások szerint minden Jovaikból kipusztittassanak. — *A' másodikra részve* pedig : késedelem nélkül meg vizsgálván általánoson hív Székeleinket — a' Lovagokat, kik Eleiktől azon állapotban Születtek külön sorba jegyezzétek, — kik meg maradando különböztetésül Primipilusoknak fognak neveztetni, a' Gyalogokat ismét más sorba, melyeket az Elsők közül senki meg ne változtasson — különben örök gyalázatban esendő — sem ezek közül pedig, hanem ha ideig rendelt, vagy Jövendőben rendelendő Erdélyi Vajdáink, és Székeleink Ispánnyaainak ; sem Amazok közül; hanemha három örökségbeli részszel, és tehetséggel birni esmértetnek, ugyan említett Vajdáinknak tudtával léphetnek

fellyebb — Ezekben különben semmiként ne tselekedjeteK, és a' sórjegyzékeket, melyeket készítenétek — Hozzánk is elküldjétek. Jelen Levelünket el olvasván, és a' Bémutatoknak vissza adván. — Költ a' a' Modrai Erősség meg szállására intézett Táborunkban — Boldog aszszony fogantatása Innepe után az ötödik napon — Urunk születésének Ezer négy száz hetven harmadik Esztendejében — Magyar Királyságunknak Tizenhatodik — Cseh Királyságunknak ötödik Esztendejében.

1591-bén Báthori 'Sigmond kiváltságos Levele (*Privilegiuma*) mellyet az Udvarhely Széki Gyalogoknak adott —

Mű Somlyoi BÁTHORI 'SIGMOND Erdélyi Vajda és Székelyek Ispánnya ! Adjuk emlékezetre jelen Levelünk rendében, jelentvén mindeneknek, kiknek illik ; — Hogy az Udvarhelyszéken lakozó vitézlő Gyalog Székelyeink alázatos könyörgésekből értenők — mi szerént nekik nem csak azon Falukban, melyekben lakoznak — hanem más szomszéd falukban is örökösödési és szerződési igazoknál, 's más törvényes czimnél fogva bizonyos örökségeik u. m. Házaik — népes és pusztá Telkeik, kertjeik ; szántó földjeik Kaszálloik, — Erdőik 's egyéb esféleik lennének ; melyekben mind a' Mű Tiszteink-

tól, — mind más Nemeseiktől és Lofejektől gyakorta minden törvény folytán kívül háborgattatnának — nagy károkkal és sérelmekkel; 's hogy továbbá közülök némelyeknek ilyen örökségök éppen nem is lenne.

Mely illetén terheltezésökről korán gondoskodni kívánván, hogy t. i. a' Mű és Országunk szolgálatjára serényebbek Lehesse- nek Néktek Jeles, Nemes Vitézlő Mindszenty Benedeknek Udvarhely Várunk Kapitányának, és a' Király Bironak, valamint az Al-Király Biraknak és Tiszteknek — 's egyéb mostani és jövődöbélieknek is, kiket illet, — vagy illetend, jelenlevelünket látándoknak, ezennel meg hagyjuk, és keményen parantsolyuk, — hogy nevezett — Udvarhely Székben lakozo Gyalog Székhelyeinket közönségesen, az ök akár hol lévő, — igazságozon és törvényesen őket illető, 's általok eddig jó igazzal birt örökségeikben, Semmi okon valamiképpen akadályozni, háborgatni és meg károsítani ne mérészeljétek és bátorzkodjátok. Azoknak pedig; kiknek örökségeik nintsenek, azon Faluknak szokása és rendtartása szerint, — melyekben lakoznak, nyíl szerént szántó földeket és kaszálókat adni és szakasztani mindenként tartozzatok és kötelez- tessetek. Külömben ne tselekedjétek. Jelen Levelünket elolvastván — az elémuta- toknak adjátok vissza. Költ Gyulafejérvár Várossunkban, Sz. Jakab hava Tizenötödikén, Urunk ezer öt száz 91-dik Esztendejében.

Botskai István Fejedeleme kiváltságos Levele (Privilegiuma) — melyet 1605ben az Udvarhely Széki Székelységnek adott.

Mű Kis Marjai BOCSKAI ISTVÁN Isteni könyörületességből Erdély Fejedelme, Magyar Ország részeinek ura, és Székelyek Ispánnya sat. Adjuk emlékezetre mindeneknek, a' kiknek illik, ez mi levelünknek rendiben: hogy minékünk méltó tekintetünk lévén hozzánk való, és nyomorult hazánkhoz kész akaratjok és jó szívvél való ipdulatjokra az nemzetes, vitézlő és nemes, gyorsaságos Főuraknak, Nemeseknek, Lófejeknek, és közönségesen az egész Udvarhely Székben lakó szabad Székelyeknek, melyet ők az mostani változásban készségekről megmutattanak; annak fellelte indultatván magunktól attól az kegyes indulattól, melyel mindeneknek, valakik az mi jó akaratunkat és kegyelmességünket kívánják, minden engedelmességgel és jóval szoktuk magunkat mutatni; ebben azért őket biztatni, bátorítani és bizonyossá tenni akarók: hogy mind azokat az vétkeket, valamit ők vagy magok vagy más személyekben akar mi magunk ellen, akar egyéb rendbeli emberek ellen az zür-

zavar, háboru, sok változásokban, melyek az elmúlt tizenkét esztendőktőlfogva Erdély országát rontották, tudva vagy tudatlanul akármi helyeken cselekedtek, vétettek vagy ártottak volna, mondom mindazokat mi ö nékiek megengedjük, megbocsátjuk, és sem. mivé tesszük — — feledékenységre, mintha soha nem cselekedték volna, úgy vesszük. Sőt hozzájuk bővségesebb kegyelmességünknek megmutatásáért minden ő régi szabadságokban, privilegiumokban és terehviselésin kívül való állapotjokban, melyeket ő nekik az régi boldog emlékezetű magyar királyok, és Erdélynek mi előttünk való fejedelmi, nevezet szerént pedig a' felséges Báthori Zsigmond fejedelem atyáukfia akármi dolgokból, jövedelmekből és szabadságokból akármi okon engedtenek, mi is mostantól fogván minden következendő üdökben épen és bántás nélkül megtartjuk, és egyebekkel is, valakiknek ahoz közüi volna vagy lehetne, megtartatjuk. Ilyen okon azért: hogy ők is mindgyarást legelső alkalmatossággal látván ez mi levelünket, szokott esküvéssel az mi hűségünkre kötelezzék magokat, és az mi dolgainknak és országainknak dolgainak jóvára 's előmenetelére tehetségek szerént való szolgálatjokat tökéletes hűséggel mi előttünk megmutassák. Mely szabadságokról való privilegiumleve lünket legelső jó alkalmatossággal megíratván, nekik kiadjuk; a' miképpen hogy biz-

tatjuk, bátoritjuk és bizonyossá teszszük öket az mi igaz keresztényi hitünkre, az feljúl megírt conditiok szerént, ez mi petsétes levelünk által, melyet dolgoknak jövődöbeli erősségére akarjuk hogy megtartsanak. Költ Sáros Patak várunkból Böjtelő hava Tizenhatodik napján. Urunk Ezer hatszáz ötödik Esztendejében.

Botskai István m. k.

Káthai M. Cancel.

Pétsi Simon m. k

Titoknok.

*Nemes Bardotz Fiu Széknek 1635-béli Ki-
váltáságos levele (Privilegiuma)*

Mü RÁKCÓZY GYÖRGY Isten kegyelméből Erdély Fejedeme-Magyar Országi Részek' Ura és Székelyek' Ispánnya sat. Adjuk ezen Levelünk által tudtokra mindeneknek kiket illet: Hogy mi a' Fejedelmi Felség tulajdon kötelességének tartván, Isten után minden alattvalóinknak, nagyoknak és kistsinyeknek, bátorságokról gondoskodni mind a' külső alkalmatlanságok, mind a' belső egyenetlenkedésekre nézve ez lévön

Isten-imádása után törekedésünk : "a" je' en lévő bajoskodást is mentől elébb igazságon megvizsgálni, 's azon népek jövőndő nyugadalmokra, állandóul elhatározni akarjunk. Ezelőtt, a' Szentdemeteri Balási Ferentz Udvarhelyszék egykori Fő Kapitánya halála után terhes viszálykodások és egyenetlenkérdések támadván 's egy darabig kitörő indulattal folyván Udvarhely Székben a' Rika nevezetű erdőn túl lévő Vargyas Vidéke kilentz faluji — Lákosai u. m. Vargyas, Olosztelek, Száldobos, Bardotz, Füle, Hermány, Bibartzfalva, Kis Batzon és Telegdi-Batzon melyek közönségesen *Bardotz Széknek* nevezetnek — könyörögvén érettek, nemzetes, Nemes, és Vitézlő Vargyasi Dániel Mihály, János és Ferentz — Kis Batzoni Benedek Kerestély, Száldobosi Ferentz Pál, Boda Márton és Fülei Fosztó Máté, Nagy Ferentz és Bibartzfalvi Osváth Bartholomé, Marko Pál, és Oloszteleki Keresztes Ilyésés ugyan Udvarhelyszéknek az elébb nevezett Rika erdején innen lévő minden Faluk és azoknak hasonlólag Székely lakossai, mindkét részről a' mi Hivcink, közelebbről pedig Ábrahámfalvi Ugron Pál, Udvarhelyszék Fő Király Birája és Bögözi Farkas Ferentz Alkapitánya között; Végre mind két felek Elönkbe hozták azon panaszos kérdéseket : 'mivel a' Rika erdején túl lévő kilentz Faluknak a' magok törvényes Itóló Fiú Székek vagyon, 's ügyeiket csak

kérdőre vitel uttyán szokták a' Fő Törvény Szék eleiben Udvarhelyre felkérni és vinni; valyon Al-Király Birotis, a' mint követelik, magok közül választhatnak és tarthatnak é? vagy pedig a' Rikán innen lévő Alkapitány, vagy Alkirály Biro, kötelesek legyenek bizonyos időben oda bémenni, a' közülök való Szék ülökkel Törvényt szolgáltatni, ügyeiket ellátni, 's kérdőre kért pereiket fel bősáttani Udvarhelyre? Mi pedig ezen kérdés és egyenetlenség elhatározását, a' közelebbi esztendőben Szászsebes mellett volt Táborunkból, az akkor közelgető, de már eltölt Vizkereszt napi Törvényszakasra Segesvárra halasztottuk vala; de ottan is más terhes akadályok miatt, el nem láthatván, innen is a' most lefolyt ország gyűlése eleibe vinni szükségesnek találtuk; annak ökéért a' közönséges ország gyűlése alatt a' nevezett felek közötti kérdést Tanáts Ur Hivcinknek meg hányás, vizsgálás és elhatározás véget előadtuk mind két részről nagy mértékben elő hozott Bizonyításokkal; melyeket megvizsgálva és fontolva, komoly és figyelmes tanátskozás, vélemények egyeztetése és meghányása után azon Tanáts urainknak józan meghányása vetése szerint elhatároztuk, kihirdettük és meghagytuk: minthogy az előre bósátott kérdés sem az Udvarhely Szék közhaszna és tsendességének, sem a' Főbb tiszték t. i. a' Kapitány és Király Biro tekintetének vagy

betsületének nem árt, abból semmit lenem húz, nem kissebbitti; az igazsággal is inkább meg egyező lévén azon Bardotz Széki Kilentz Falúk Ügyeik könnyebben folytathatására és mindenkinek igazsága elérhetésére ügyelni, mint akármely egyes személy hasznára és kívánságára tekinteni (: vagy haszna és kívánsága aránt kedvezéssel lenni ; meghatároztuk annakokáért, hogy említett Bardotz Szék Lakóinak magok közül választott Al-Király Birájok lehessen (: megtartatván mindazonáltal ennek választásában: vagy béiktatásában: a' régi szokás és szertartás szerint a' Föliszteknek hatalmok:) az ügyeket mindazon által kérdőre vitel uttyán a' Főszék eleibe Udvarhelyre vihessék és azokat által boisátani tartozzanak, hozzá-tétetvén a' Bardotzszék részéről köz egyetértésből az is, hogy a' mindég közöttök lakó, valóságos birtokos nemes, a' fennebbi módon magok közül választott és választandó Alkirály Biró minden esztendőben Hivatalából butsuzni, a' Széktől engedel-mét kérni, a' ki hivatalától felmentetik, azt elhagyni; a' kipedig meghagyatik, abban azon évre is megmaradni tartozzék: melyben miis kegyelmesen meg egyezvén, (: nem látva a' kérőkre nézve semmi méltatlanságot;) a' szerint parantsoltuk; valamint meghatározzuk, meg állitjuk, kimondjuk és elvégezzük, kedveket telyesittyük, és telyesítve porontsollyuk, ezen függő és

hiteles petsétünkkel megerősített Levelünk által. — Költ Fejér Váron 1635-ben Junius hónapja 13-dik napján.

Rákotzi György m. k. (L. S.)

Márkusfalvi Márton m.k.

Titoknok.

Előadatott és kihirdettetett 1635-ben Julius' 8-kán Udvarhely Széknek, Udvarhelyen tartott köz gyűlésében, Tekintetes Nagyságos A. Sámuel Fő Kapitány és Ugron Pál Fő Király Biró előtt - senki ellent nem mondván - - Ferentz - azon Szék hites Jegyzője

A' Magszakadás kihirdetésének a' Székely Földön való meg szüntetéséről 1636-ban Januarius' 30-kan. költ kiváltság

Mű RÁRÓCZI GYÖRGY, Isten kegyelméből Erdélynek Fejedelme, Magyar Országi részeknek Ura, és Székelyeknek Ispányja. — Adjuk tudtokra Ezen Levelünk által mindeneknek, kiket illet: Hogy midőn a' közelebbi évben Pünköszt havában Gyula Fejér- Vár Városunkban tartott Közönséges gyűlésben Tekintetes és Nagyságos Hidvégi néhai Mikó Ferentz, akkor Ta-

nátsosunk Csik - Gyergyo - Kászón Székeknek Fő Kapitánnya, és Ertsei nemzotes Tholdalagi Mihály, egyenesen kedvelt Hivünk, Tanátsosunk, 's Maros Széknek Fő Kapitánnya, a' mi tisztán szeretett nemzotes Nemes és Vitézlő Fő Lovas és Gyalog közönségesen a' Mű Erdély Országunkban, Főleg pedig a' hét székelyszékekben lévő és lakó Hiveiknek nevekben és képekben, az ők régi szabadságok vissza adása aránt alázatosan megtaláltak; azután pedig a' nevezett Székely uraknak közelebbi közönséges vizsgálata alatt, midőn leg közelébb a' vizsgálatot Aranyas Székben folytatnok, némely Hiveink az egész Székely Uraink közönsége nevében, az ők szabadságok vissza adásáért komolyon, és alázatosan kérnének; Székely urainknak ilyenén többszörözött kívánságokra kegyelmesen hajolván: megfontolva, 's magunkban többször elgondolva: a' Királyok és Fejedelmek magokat érdemesített alattvalóik aránti Kegyelmesség és szabadság által; az alattvalók pedig Fejedelmeik aránti kitettző hűség és egyenesség — 's az abból kifolyó szolgálatbeli készség által szinte elválaszthatatlan kapottsal, úgy öszve vagynak körve hogy az egyik a' másiktól születik, élteti neve-li, és tartya; annakokáért, hogy inkább mi kezdjük, és a' mi kegyelmességünk kezdje előbb teremni a' maga gyümöltseit, 's nevezett Székely Hiveinknek hívséges en-

gedelmességek irántunk nevedjék, kikről nyilván tudjuk, hogy ezen országunk boldog emlékezetű Fejedelmeinek, a' mi Eldődeknek egész hűséggel és egyenességgel, 's nem kisebb katonai erénnyel, szolgáltak, 's nekünk is Fejedelemségünk kezdete oltá mint hív, egyenes, hadi erényekkel tündöklő és hazájok boldogságát szerető Polgárok kötelességöket serényen és dicséretesen teljesítették; telyes reménységgel lévén, hogy ők minnyájon össeiknek dicséretes hadivitézségekről, 's a' mi irántok kitettző adakozásunkról háládatosan megemlékezvén, az Erénynek-Vitézségnek kitettző Hittnek és tiszta Hűségnek tisztí szerént az édes Haza megtámadoi és ellenségei ellen gyorsan és vetélkedve öszvegyűlelendők. Ezen okokból, a' töllünk kívánt adakozásunk kitűnő és örökös bizonyságául, a' nevezett egész Székelységnek, és min két ágon lévő minden maradékaiknak azon szabadságot és mentségesítés Jussát, kegyelmesen adjuk-engedjük - ajándékozzuk örökös Kiváltságunk formájában: „Hogy ennekutánna soha akármely Magvaszakadottnak Magszakadását a' Székelyek között, kihirdetni és végrehajtani ne lehessen, sőt azon magva szakadottnak Jovaihan a' mi vagy maradékaik - Erdélyi törvényes Fejedelmek számokra, valamely Iktatás vagy Foglalás se lehessen és tétethessen; hanem a' Magvaszakadottnak Jovai mind két ágon lévő maradé-

kaira, az ők régi szokások és szertartások szerént száljanak és mennyenek által; valá-
mint az elébbirt minden székelyeknek, és
az ők mind két ágon lévő minden örököseik
nek és maradékaiknak adjuk - ajándékozzuk
és a' jelen adomány Levelünket örökös
Kiváltságul nékiek engedjük, hogy aval kö-
zönségesen mindnyájon, a' Székely Székek,
mind pedig külön külön élhessenek - mely-
re nézve ezen Kiváltságos adomány. Leve-
lünket Udvarhely Székben lévő és lakó Szé-
kely urainknak mi Hiveinknek mindnyá-
jon örökös Kiváltság formájában kiisadtuk.
Költ Szamos Ujvári Várunkban Januarius
30-dik napján 1636-ban.

Székelyt Elsöitö Levél (Primoralis).

Mű Második JÁNOS Isten ke-
gyelméből Magyar, Dalmát, Hor-
váth országok választott Királ-
lya sat. Adjuk emlékezetre je'en Le-
velünknel fogva hírül adván, kiknek illik.
mindeneknek: Hogy Mű mind némely Hi-
veinknek Felségünk előtt, Vitézlő Kismödi
Márton János és Péterért Hiveinkért tett
alázatos Könyörgésekre, — mind pedig
Egyenességeket, Hüségeket és vitézi Éren-

nyeket figyelemre és gondolóra vevén — mit ők elmúlt Magyarországi Hadaink alkalmával, az Erdélyi három Nemzetek jelen létekbén, a' munkát, vérek ontását vagy életek veszedelmét nem kimélve elevenen meg mutattak — Annakokáért azon Márton Jánost és Pétert különös kegyelmünk, és Királyi hatalmunk tellyessége szerént, a' Lófök sergéből és számából, melyben ők eddig voltak, igaz Első Székelyeink serge és száma közé számlálni, fogadni és meg nemesíteni határoztuk, nyilván rendelvén, hogy mostantolfogva ezután azon Márton János és Péter, örökösseik és maradványaik is mindnyájon igaz Elsőknek tartassanak és nézettessenek, 's azon Jogokkal szabadságokkal Kiváltságokkal és mentségekkel élhessenek lehessenek és birhassanak, melyekkel a' több Elsők akármi tekintetben Törvény és szokás szerént élnek, vagynak és birnak. Mely dolog emlékezetére 's örök állandóságára, azon Márton Jánosnak és Péternek, 's az ők örökösseiknek és maradványaiknak, jelen titkos petsétünkkel megerősített Levelünket kegyelmesen adni és engedni határoztuk, Kólt Gyula Fejérvár Városunkban Sz. György hava Harmadik napján 'Urunk Ezer ötszáz hetvenedik Esztendejében.

Lofő Levél (Primpilaris.)

Mü RÁKOCZY GYÖRGY Isten kegyelméből Erdély Fejedelme, Magyar ország részeinek ura és Székelyek Ispánnya. Adjuk emlékezetére, jelen Levelünk tartalmával hirüldván, kiknek illik, mindeneknek. Hogy Mü mind némely Tanáts ur Hiveink az iránti hozzánk járulására, — mind pedig figyelemre és gondolóra vévén Hűséget és hű szolgálatjaikat. a' Jeles Eajos István Hadnagysága alatti Udvarhely Székbéli Székelyhiveinknek Gyorsaságos Vitézlő oklándi Szólga Jánosnak, Istvánnak Mihálynak, és Pálnak, Barla Jánosnak Sós Mihálynak, Benedek Balásnak, Kálmán Jánosnak és Andrásnak, — Vargyasi Máté Andrásnak, Székely Jánosnak és Demeternek, Szász Jánosnak, Tót Györgynek, Varga Istvánnak, Balog Mátyásnak, Farkas Demeternek, Barabas Tamásnak, Márceel Andrásnak és Istvánnak, Balás Jánosnak és Ferentznek, Lakatos Jánosnak, Ambaris Istvánnak, Sós Györgynek, Oloszteleki Kolombán Dánielnek, Balintnak, és Mártonnak, Solyom Jánosnak és Ferentznek, Laszlo Istvánnak, melyeket ők Nékünk és ezen Er-

dély országunkhoz minden alkalmatosságok, és dolgok 's idők viszontagságaiban, kiváltképpen pedig, Isten akarattyaiból ezen Havaselföldi azon ország pártossai ellen szerentsésen kezdett, 's leveretésekkel ditséretesen végzett Táborozásunkban hiven és vitézi bátorsággal mutatták 's tettek, 's jövőendőben is mutatni és tenni ígérnek — Azért őket, 's általok, már született és ezután születendő Fiaikat, különös Kegyelemünk és Fejedelmi hatalmunk tellyessége szerint — több szabad Székeleink számából kegyelmesen ki venni, és igaz született 's kétség nélküli Lofóink sergibe és számába számlálni, tenni, fogaditi és írni határoztuk, a' minthogy kiveszszük, számláljuk teszszük, fogadjuk és írjuk ezen Levelünk erejével, — nyilván rendelvén, hogy mostantól fogva ezután mindenkor a' következő időkben azon Szolga János, István Mihály és Péter, Barla János, Sós Mihály, Benedek Balás, Kalamán János és András, Máté András, Székely János és Demeter, — Szász János, Tót György, Varga István, Balog Mátyás, Farkas Demeter, Barabás Tamás — Marcel András és István, Balás János és Ferentz, Lakatos János, — Ambaris István, Sós György, Kolombán Dániel, Bálint és Márton, Solyom János és Ferentz — László János és minden örökösseik 's maradványaik, igaz és kétségnélküli Lofóknak tartassanak 's nézetlessenek, 's általánoson

különsön is azon Tisztességekkel kedvezésekkel, Kiváltságokkal, engedelmekkel Szabadságokkal és mentségekkel élhessenek leheszenek és birhassanak, mellyekkel a' több igaz, született és kétségnélküli Lófő Székelek akármi tekintetben a' Törvény és régi szokás szerént élnek, vagynak és birnak, úgy mindazáltal, hogy ők, örökösseik 's maradványaik is egyetemben — Jó Lovakkal, dárdákkal, Hoszszu puskákkal elégséges porral, Golyobisokkal jól készülve — minden az ország szükségeihez képest kezdendő akár közönséges akár részletes Táborozásainkban a' Mü 's következőink parantsolatjára jelen lenni, és ha a' szükség kívánnya Lovaikrol leszállani 's Gyalogok módjára a' Hazának hiven szolgálni tartozzanak 's köteleztessenek. Mely dolog emlékezetére, 's örök megmaradására jelen függő és hitelos petsétünkkel meg erősített Levelünket említett Lovas puskássáinknak, 's minden örökösseiknek kegyelmesen adni és engedni határoztuk Költ Havaselföldi Stroest Falu mellé helyezettett Taborunkban — Sz. Jakab Hava Hatodikán, Urunk Ezer Hat száz ötven ötödik Esztendejében.

Rákotzi György t. k.

Szekely Gyalog Levél (i Pixidarialis)

Mű RAKÓCZY GYÖRGY Isten Kegyelméből Erdély Fejedelme — Magyar Ország Részeinek Ura, és Székelek Ispánja sat. Adjuk emlékezetre jelen Levélünk által jelentvén mindeneknek, kiknek illik; Hogy Mű mind némely Tanács Ur Híveink' az iránt tett közbenjárására, mind pedig figyelemre és gondolora vévén Gyorsaságos Vitézlő Gyergyó Alfalusi Nagy István Gyalog Testörünk hűségét és hív szolgálatjait, melyeket ő először néhai Fennséges Gábor Fejedelemnek — Romai Szent Birodalombeli és Erdély Fejedelmének, sat. boldog emlékezetű Eldődünknek, 's azután Nékünk is Fejedelemségünk kezdete óta 's ezen Erdély Országunknak - minden ügyességére es szorgalmára bizott dolgokban — kiváltképpen pedig azon hivatala óta, melyet jelenleg visel, hiven mutatott és tett, 's jövődőre nézve is azon hívséget és elméleti készséget mutatni és tenni hiszszük. Annakokáért azon Nagy Istvánt valamint hasonlóképpen Nagy Pétert Mátét és Mihályt az ő Testvéreit — kiket jollehet a"

mult időkben Nemzetes Szárhegyi Lázár István Csik, Gyergyó, és Kászon Szék, Fő Király Birája az Ország végzetei és Törvényei ellen Jobbágyi szolgaság alá vetetett vala, de a' mult Ezer Hatszáz Huszonharmadik Esztendőben, az néhai jó emlékezetű el halálozott Fenséges Gábor Fejedelem által az egész Székelység felszámolására rendelt Biztosok által, a' Lázár István keze alól vissza vétettek, nyertek és a' Gyalog Puskás Székelek számába irattak, — mely állapotban őket Müis Székely Hiveinknek mult Ezer Hatszáz Harminztötödik Esztendőben lett közönséges megvizsgálása idején (: Lustra :) meghagytuk; — újjolag az igaz és kétség nélküli Gyergyó Széki Gyalog Puskások sergébe és számába felvenni — fogadni és írni határoztuk — valamint felveszszük — fogadjuk és írjuk jelen Levelünk által. Házokat is, az említett Alfaluban egyfelől Nemes Vitézlő Boritz István, másfelől Mihály János Gyalog Puskás Házaik szomszédságaiban — s akárholott a' mondott Gyergyó Székben lévő birato igazán és törvégyesen őket illető egyéb örökségeiket is minden Bér - Vám - rendes és rendkívüli kivetett adonk segedelem és Kintstárunk nyeresége fizetésétől, Ismét Vetéseiket, nemes földjeiket, Szántásaikat egyáltalában Tized, Kilentzed, és akármi szedés adástól kegyelmesen kivenni és felmenteni határoztuk, valamint

kiveszszük és felmentyük jelen Levelünk ereje által: úgy mindazáltal hogy azon Nagy István, Péter, Máté és Mihály 's örökösseik és maradványaik is mindnyájon — a' több említett Gyergyó Széki, Gyalogjaink módjára, jó és alkalmas Kardokkal 's Puskákkal illendőleg legyenek felkészülve 's a' Mű 's következőink parantsolatjaira Erdély országunk oltalmára szükség idején késedelem nélkül felkelni, minden közönséges és részletes Táborozásainkban jelen lenni, 's ottan minden dolgaik és életek végső veszedelmével is hiven szolgálni s a' Hazának minden lehetőképpen hív segedelemmel lenni tartozzanak és köteleztessenek; Mire nézve Néktek Nemzetes Jeles és Nemes Vitézlő Csik, Gyergyó, és Kászon Székek, Fő Kapitánnyának, Fő Király Birájának 's Al-Király Birájának, nem különben a' sokszor nevezett Gyergyó Szék Adó róvóinak Tized és akármiféle adó szedőinek, valamint Alfalu mostani és jövődöbéli idő szerinti falusi Birájának és Lakóinak, 's másoknak is mindeneknek, kiket ez illet, vagy illetni fog jelen Levelünket látándoknak, — ezennel szorossan meghagyjuk és parantsoljuk; hogy látva jelen levelünket — Tú is mostantól kezdve ennekutánna említett Nagy Istvánt, Pétert, Mátét és Mihályt 's két ágon lévő örökösseiket 's maradványaikat általánoson elébb írt Házokra örökségeikre vetéseikre, szabad földeikre és szántásaikra

nézve, valamely bér, vám és adó, segedelem, 's kintstári nyereség fizetésre és akármilyen köz szolgálat tételre — Tized Kientzed adásra kényszeríteni és réászorítani, vagy azért őket személyekben és akármilyen jóvaikban akadályozni, háborgatni, terhelni, vagy akármiszerént károsítani semmiként ne mérészellyetek, vagy bátorkodgyátok, valamiképpen. — Külömben ne tegyetek, Jelen Levelünket előlvasván a' hémutatoknak vissza adjátok. -- Mely dolog emlékeztetere 's örök állandóságára jelen-függő és hiteles pécsetünkkel meg erősített Levelünket, említett Nagy Istvánnak, Péternek, Máténak, és Mihálynak 's mind két ágon lévő örökösseiknek és utódjaiknak kegyelmesen adni és engedni határoztuk — Költ Besztercze Városunkban Szent András hava Első napján, Urunk Ezer Hatszáz Harmincz nyóltz Esztendőjében.

Rakotzi György t. k.

*Márkosfalvi Márton
Titoknak t. k.*

---

*Lörintz Milkoviai Püspök Levele 1096-ban
a' Három Székiekhez.*

Lörintz, Isten nevében, a' Milkoviai Ekklesiának noha méltatlan szolgája, a' Kézdi, Orbai, és Sepsi Székelyek Esperesttyeinek, az Urban Tiszteletes Atyafiaknak megmaradást. A' mint atyafiságtoknak, és a' mi vigyázatunk alatti több szolgálásaitoknak, és általok 's általatok az Evangyéliom minden hirdetőinek meghagyott vala a' jó emlékezetű előttünk volt Mihály urtól ezen Széknek' valóságos' vissza állíttójától is - de mái napig is végre nem hajtattott, miképpen mindenünnen Alamisna (— adásért) - az egész népet, a' Milkoviai Szék' és Szent Egyház' építésére, intenék, megemlékezvén, hogy ezen Szentegyház a' régi időben, melynek emlékezetét a' dolgok változásai szinte eltörlötték, ő érettek, és az ők régi Eleikért állíttatott volt fel - 's a' mostoha néhai időkben megtartott addig, míg — — — hasonló módon tudgya meg a' Ti okosságtok, és a' több Papok által az egész nép, hogy valamiképpen meg hallatott teljes buzgosággal kegyességgel az Apostoli Szent Atya Intése, 's a' Ditső Király kiadott porontsolattya sem ellenzi

ugy mind két rendü, mind a' *Lofőnek*, mind a' *Gyalognak* nevezett Katona és vitéz férfiak, főként az ifjabbak, kiknek az Idvezítő szerelme, és a' magok véendő Jutalmok reménysége sziveket bétöltötte, 's a' magok romlásánélkül (:— megtehetik:) a' szent Földre, melyet a' mi urunk Jéhus Krisztusnak lábai, a' mi megváltatásunkra szenteltek, a' Kristus neve ellenségeitől erőszakoson elfoglaltatott, a' Kristuskövetői hasznokért, Isten segitvén, 's örök boldogságot adván, *viszsa foglalására* — — ily módon *fegyverkezzenek fel* — — — Erdélyből. Ti pedig szüntelen való buzgó könyörgéssel kérjétek az Isten Kristust, hogy emelje fel a' győzelem Zászlóját az ő nevét tisztelőinek és ő érette véreket ontani nem irtozóknak. — Urunk megtestesülésének 1096-ik esztendejében.

Én Medgyesi Rhéner János a' Tiszteletes atya Thamás Brassai Pap és Esperest ur Irnoka, a' jelen hijjánossággal lévő Levelet le irtam a' sepsi Esperestség Könyvéből 1408-ban Ismét: Én pedig 1594-ben.

NB. Nevezetes ezen régi levélben: *edgyik az* : hogy 1096 *ban* még a' Székelyek csak két Classisra: Lófő és Gyalog rendre voltak felosztva — a' Primori rend uzután formálódott — *másik az*, hogy ekkor még Erdély *Septem Castra* nevezettel neveztetett, vagy *Septem Castrens* regionak, hihetőleg a' 7. Vezérek Castrumairol ; és így nem

a' Szászok 7. Burgjaikrol, kik azután későbbre jöttekbé, az András Privilegiuma szerént.

Harmadik az is, hogy a' Székelyek hamarabb bévették a' Keresztény Vallást, mint a' Magyarok Sz. István Királyidejében.

1486^{beli} ITÉLET.

Székely örökségek. Elivatalok ; 's Tisztségek Osztályában.

Mű Első FERDINÁND Isten kegyelméből Austria, Császára, Magyar és Cseh Országoknak ezen néven ötödik Apostoli Királya — Lombárd, Velentze, Galliczia, Lodoméria, és Ilyria Királya — Austria Fő Hercege, Erdély Nagy Fejedelme, és Székelyek Ispánnya —

Adjuk emlékezetre jelen Levelünk

tartalma által, jelentvén kiknek illik mindeneknek, és kinek kinek; hogy nekünk folyó Ezer nyoltz száz harmintharminczodik Esztendő Szent Jván Hava huszadik napján t. i. az Erdélyi és hozzá vissza kaptsolt Részekben, említett Erdély, és hozzá vissza tsatolt Részekbéli örökös Fejedelemségünk Három Nemzetből álló hiveséges Karainak, és Rendeinek köz meg egygyezéséből tett Császári, és Királyi Fejedelmi elrendelésünk szerént külön szakaszokon szüntelen folyó Királyi Táblánk tartásának, és folyásának közelebbből Sz. Háromság Vasárnapjától Sarlos Bóldogaszszony Innenpéig M. Vásárhely szabad Királyi Városunkban tartott Határ idején; mely Törvényes Királyi Táblánkra t. i. Erdélyi, és hozzája viszsza tsatolt Részekbéli minden hív népeinknek — az ök köz, és jóvá hagyott szokásoknál fogva — mind Rövid, mind pedig Hoszszu Per folyamom el határoztatni, és el ítéltetni szokott Pereik (ki vévén az Ország Gyűlésieket) általánoson halasztattak vala, — Egyenesen és illetőleg kedvelt Hiveinkel Tekintetes Nagyságos, Nemzetes, és Nemes Kis Rhédei Gróf Rhédei Ádám Arany koltsos Hivünkkel, Belső titkos Ország Tanátsosunkal, és nevezett Törvényes Királyi Táblánknak személyünkben Rendszerénti Elnökével, Itélő Mestereinkel; és sokszor említett Törvényes Királyi Táblánk Hites Biráival együtt

a' Perlekedőknek mérséklő Itélet tétel végett azon Törvényes Királyi Táblánkon Itélő széket ülven, — a' Perlekedők Ajtaja előtt a' szokás és bevett Rendtartás, szerént; Nemes Szörtssei Boldisár nevezett Törvényes Királyi Táblánk Irnoka, és hites Jegyzője által előre tett törvényes ki kiáltás mellett, Erdélyi hites ügyvéd Nemes Kászon Jakabbfalvi László Ferentz előnkbe adott; és hémutatott egy Szent Györgyi Mártha, MikóLörintzné, és Szent Györgyi Anna Tóth Miklosné, — mint néhai Szent Györgyi Balás Fiu Léányinak Szent Györgyi Györgyel Székely örökségek, és Hivatalok felosztása felett fenn forgo ügyökben, Ezer négyszáz nyoltzvanhatodik Esztendőben akkori Erdélyi Vajda Báthori István alatt törvényesen költ Itélet Levelet — illő járulással kérvén minket, mi szerént azt, Mü hitelesen általmásoltatván, általíratván — s jelen nyílt Levelünkben szóról szóra bé iktatván és bé íratván — Néki törvényes és hiteles Erdélyi Petsétünk alatt ki adattatni méltoztatnánk; — mit halván Egyenesen és illetőleg kedvelt Hiveink — Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Jeles és Nemes Csik Tusnádi Kovács Miklos Erdélyi Deák szertartásu Püspök Belső Titkos Ország Tanátsnokunk, és az Erdélyi, s Hozzá visszátatolt Részekben lévő Királyi Kormányunk Tanátsossa; N. Ertsei Gróf Toldalagi Ferentz, — továbbá Impérfalvi Ba-

lasi Jo'sef, — Gidófalvi Csiszér Lajos, —
 Csik Sz. Mihályi Bálta Mihály, Törvényes
 Királyi Táblánk Rendes Birái — M. Sako-
 di K. Horváth István, Iszloi Iszlai Lász-
 ló, S. Szt. Iványi Henter János, sokszor
 említett Törvényes K. Táblánk számfeletti
 Birái — Ismét Iklandi V. Filep József, Er-
 délyi Királyi köz ügyeink Al Igazgatója —
 Hatojkai Pótsa Pál nevezett Királyi Táb-
 lánk közönséges Iktatója — Magyarósi Szó-
 ke Márton, Elnöki, — Árkosi Veres Bá-
 lint, N. Szt. Imrei Balogh Mihály — Cs.
 Mindszenti Jo'sa József, Itélő mesteri Ikt-
 tatók. — Továbbá Gógán Várallyai Száva
 Sándor az Erdélyi köz ügyek Igazgatósága
 melletti Iktató, — végre H. Sz. Mártoni
 Lókodi György — Cs. Sz. Iváni Koronka
 László — Létzfalvi Várhegyi János — Var-
 gyasi Szólga János — Zágoni Mezei János —
 Lisznyói Intze István — Berei Mihály
 György — Szt. Ábrahám Lörintzi József —
 Arkosi Benkó Ferentz, K. Solymosi Simon
 János, Moós István, Paniti Nagy József,
 H. Almási Batzó Mihály, Köpetzi Déák
 Ferentz, S. Berkeszi Nagy János, Angya-
 losi Imreh Domokos — H. Szt. Páli Dem-
 jén Farkas, F. B. Aszszonyfalvi Pál Károly,
 H. Szt. Mártoni Jakab János, Szászfalvi
 Tamás István, Barátzi László, Ny. Gálfalvi
 Sipos Lajos, Pallotska Lajos, mind- két
 rendbéli Erdélyi Itélő Székek hites ügy-
 védei — Makfalvi Dósa Elek M. Vásár-

helyi, Szemerjai Szász Károly N. Enyedi Fő Oskolák Rendszeréni Hazai Törvényt Tanítói — és Zetelaki Sebestyén Gergely hasonlólag a' Kolosvári Fő köz Oskola Rendes hazai Törvényt Tanítója, — B. Madarasi Kis Ferentz Felső Fejér Vármegye, és Imre György Udvarhelyszék Rendes Tábla Birái, végtére Uzoni Pünkösti Moses, N. Solymosi Kontz Lajos, Füleli Boda Elek, Koronkai Kotsis János, Szörtsei Szörtsei Boldisár, K. Szt Léleki Kozma János, Zágoni B. Szt. Kereszti István Törvényes K. Táblánk Irnokai, és hites Jegyzői azon Levélből magoknak másolatot engedtetni, és adattatni kérték, — mi nékik Törvény szerint engedtetvén, az említett Nemes László Ferentz által benyújtott Levél tartalma, és szószeréni foglalata következik ezen Igékben :

Mű Gróf BÁTORI ISTVÁN Erdélyi Vajda, és Székelek Is-
pánja, 's Felséges Fejedelem
Mátyás Ur — Isten kegyelméből
Magyar, és Cseh Országok sat.
Királyának Ország Birája —
Adjuk emlékezetre, hogy Nékünk — mi-
dön Kolo'sváron Vallástévő Szent Gál Inne-
pén némely Királyi Dolgok meg hallása, és

elrendelése végett hozzánk jött, és megjelent bizonyos Nemesekkel és fő Székelekkel együtt volnánk — Vitézlő Hidvégi Mikó Lörintz és Zent Annai Tót Miklós, magok, és Nemes Nőiknek t. i. Márhának Lörintznének, Annának, Miklosnának a' néhai Szent Györgyi Balás Léányinak személyekben — Györgynek a' néhai Zent Györgyi Barabás fiának jelen létében — Elönkbe jöven, azon Lörintz és Miklos által elő terjesztetett: mi szerént György a' nevezett aszszonyokat Márhát, és Annát az említett hajdoni Balás halálával réájok, és Györgyre örökössi Jagon szállott Székel örökségekben és Hivatalokban résztelenekké akarná, és törekednék tenni, — 's azon Aszszonyoknak a' mondott örökségekből és Hivatalokból semmi részt sem akarna adni — az el mult Esztendőben is azon Hivatalok Jövedelmeit György csak egyedül vette volna bé, az Aszszonyok sérelmével, és igen nagy kárára. — Mithalván György, így felelt ellene. hogy igaz lenne — mi szerént ő, a' mondott Székel örökségeket birni akarná — 's a' mondott Hivatal Jövedelmét is az el múlt Esztendőben bé vette volna; — de azon örökségek, és Hivatalok a' mondott aszszonyokat legkevesebbé sem illetnék, azért, hogy ő volna a' fiu örökös azon örökségekben. — Midőn ezek így folytattatnának, Vitézlő amási Péter a' többek közül előnkbe ál-

ván a' Harmadik részről így szollott: **Hogy** mivel a' Péter Anyja, és a' nevezett Barabás az említett Asszszonyok', és György' össe egy Atyától, és Anyától születtek volna; — azért azon örökségek, és Hivatalok Pétert úgy illetnék, valamint az említett Györgyöt, és Mártha, 's Anna asszszonyokat. — Végre pedig Kerelői Pál a' negyedik részről mások közül hasonlólag előnkbe álván Nemes Nője Mártha asszony személlýében, elő terjesztette. Hogy Nője Márta asszszony néhai Nemes Mártha asszszonynak t. i. a' Hajdoni Zent Györgyi Barabás Leányának volna Leánya, — elő terjesztette, hogy azon Asszony bizonyos örökségekből részt akarna kapni az ország Törvényne szerént — Minthogy a' Felek ezen szármozatot nem tagadhatták, — sőt csak nem minden Székelek jóvá hagyták — Mü annakokáért azon Fő Székelek Tanácsokból azon Székelekkel az ó Törvények és szokások szerént a' nevezett örökségek tárgyában ilyen Itéletet tettünk: Hogy az említett Asszszonyok, és Szent Györgyi György ósszinek t. i. Barabásnak örökségei, Hivatalai, és — Tisztségei, úgy és azon Joggal' láttatnak illetni — Mártha Asszszonyt a-Lörintz, és Annát nevezett Tót Miklos Nőiket, mint Györgyét — és köztök egyenlőleg kell fell osztódni, — Tamási Péternek pedig, és Mártha Asszszonynak a' Pál Nőjének addig — míg Györgynek, és Már-

ta, 's Anna aszszonyoknak Maradványjok, és örökössök léend, az örökségekhez semmi Jogok és Tulajdonságok nem lehet; valamint a' Székeleknek előttünk fel világositott Törvényjei tartják — Mely Dolognak bizonyására ezen Levelünket Tót Miklósnak, és Mikó Lórintznek kiadattatni rendeljük. Költ az elébb írt Hellyen a' a' fenn meg jegyzett Határ idő harmadik napján Ezer négy száz nyóltzvan hatodik esztendőben. Középben a' szokott helyen a' Petsét hely láttzott.

Mű azért fenn írt László Ferentznek, 's a' több másolatot kérőknek előttünk alázatosan tett esedező kérelmeket kegyelmesen meghalgtván, 's kedvesen fogadván az elébb írt Levelét — mely kivakarva, ki huzva nintsen, sem valamely résziben nem gyanus; hanem tellyességgel hiba és gyanu nélküli — szóról, szóra, valamely elvétel, hozzátétel, vagy akármi változtatás nélkül általmásoltatván — általlíratván, 's jelen nyílt Levelünkbe béiktatván, és iratván, a' bényujtónak, 's a' több másolatot kérőknek is törvényes és hiteles Erdélyi Petsétünk alatt kiadattatni határoztuk, ezt javasolván a' köz Igazság és Egyenesség. Költ M. Vásárhey szabad Királyi Városunkban Bóldog Aszszony Hava tizenhetedik napján, Ezer nyóltz száz harmincz hetedik Esztendőben.)

L E S Z Á R M A Z Á S.

Testvérek.

Szent Györgyi Párabás

(Balás Anna Szei
(György Alperes

(Márta (Márta Kereői Pálné (

(Βένιτσοζ όκ

Tamási Péter Anna (Tamási) Péter

Gróf Mikes 'Su'sánna, — Generális Szentkreszti 'Sigmond' Özvegyének, és részesseinek, mint appellatus, és rész szerént appelláns Felpereseknek, - a' 'Zágoni Birtokosok, és Közönség, mint appellans Alperesek ellen, — a' Zágoni Köz helyek' felosztása aránt feljött keresetekben — Marus Vásárhelyen Februarius 26-kán 1831-ben kimondatott.

I T É L E T.

Minekutánna ezen kereset az alsó Székek által el láttatott, az Alperes Közönség a' Nemes Három Széki Derék Szék' Itéletét ezen Törvényes Királyi Tábla eleibe appellálta melly appellatioját a' Törvénytől ki szabott idő alatt, nem prosequálván, appellatioja cassáltatott, és ennek következtében az érdekelt Derék Szék' Itéletének végső telyesedésben vételére az Executio ki is ment — azomban az Alperes Közönség azon Executio' folyamattját is meg gátolván, a' Királyi Gubernium a' Szék' erejét kiis rendelte; de az Alperes Közönség ez ellenis Recursust jelentvén, és ezt se prosequálván, ezen Recursussa is cassáltatott. — A' dolognak ezen állásában folyamodott tehát az Alperes Közönség kértse által a' Felséges Udvarhoz

hogy mivel a' közben jött háborus idők
 miatt ügyeikről nem provideálhattak, a'
 Felsőbb Forumokhoz való appellatio néki-
 ek birodalmon belől is megengedtessek ;
 melly kérésekre az egész kereset azon állá-
 sába tételezt vissza, a' melyben vólt akkor,
 a' midőn a' Derék Szék a' maga Itéletét
 kimondotta, és ezen Itélet a' Törvényes
 Királyi Tábla eleibe appelláltatott, és így
 Ő Felségének ezen különös kegyelménél
 fogva (mellyre nézve a' Felperesek soha is
 kifogást nem tettek) jött ezen kereset a'
 Törvényes Királyi Tábla eleibe, mellyet
 a' Törvényes Királyi Tábla a' Transmissio
 hijjánossága miatt az alsó Székre már két
 versen viszsza utasítván, most minekután-
 na az a' maga tellyességében felküldetett,
 ujból vi'sgálat alá vette, és úgy talállya,
 hogy a' Felperes Zagoni Possessorátus maga
 keresetét az Approb: Const: 3. r. 29. t.
 építvén, a' kereset alá hozott Zagoni köz
 helyeket, azon articulusnak értelmét kö-
 vetve, keresetének kezdetében a' Zagoni
 antiqua Sessioknak számok, és kiterjedések-
 hez képest kéri fel osztatni, — hanem azu-
 tán—minekutánna az Alsó Székek magok
 Itéleteit kimondották vólna, az Osztoztató
 Commissio előtt azt praetendálta, hogy a'
 Zagoni Usus szerént az egész fel osztandó
 Massa osztassék elébb 3 részekre: - ebből
 két rész legyen a' Nemességé, egy rész pe-
 dig a' Primipilusoké, és Pixidariusoké -

azomban itten appellatio mellet ezen kívánságához is, de leginkább a' Kereset' Fundamentumául tett Approbatális árticulushoz ragaszkodván, most már annak nyomán kívánnák kereseteket megítéltetni - mindenek felett azt kérvén, hogy a' Felséges Udvarnak a' Koronkai perben hozott határozása (a' mellyet Sinormértékül maga Itéletében a' Derék Szék vett vólt fel) az alább megemlitendő okoknál fogva a' részesedés' portiojára nézve fel ne vétetődjék,

Ellenben az Alperes Közönség vitatta ugyan az alsó Székeken maga mentsége' rendében aztis, hogy ezen keresetben az egész Székely Nemzetnek Ősi Jussai forogván fenn, annak el határozása tulajdonképpen az Ország' Rendjeit illetné — Továbbá hogy szokatlan is lenne a' Székelly Földön, hogy a' Commune Terrenumok fel oszollyanak — ezen Appellatio rendén pedig mindenek felett azt vitattyák, hogy a' Nemes Székelly Nemzetnél a' köz Határok felosztása, valamint szintén a' Jóságok le szállása, a' Vár megyei nemes Jóságokétól egészszen különbözö Törvény alatt állanának, mindazonáltal az osztálynak telyesedését nem ellenzik ugyan, hanem erőssen ragaszkodnak e' részben a' Felséges Udvarnak 1772-ben hozott azon határozásához, melly a' Gróf Toldalagi László, és a' Koronkai Közönség között folyt Köz Határ osztállya' tárgyában hozatott; de inkább még a' Decret. Trip:

5. r. 4. titulussához, és ezekből következőleg azt kívánnyák, hogy a' Jure Regio Bir- tokosok a' Köz helyyekből részt ne kapja- nak, hanem amazoknak ki rekesztésekkel, a' tsak *jure Siculico* biro lakósok között *jux- ta Tribus, et Generationes in Capita*, nem pedig *in ramos*, légyen az Osztály, mert a' Székelly Törvény szerént nem illetheti nagyobb rész a' Nemest, vagy Primort, mint akármellyik Primipilust, vagy Pixidáriust, és végre, hogy a' paraszt a' Decret. Trip. 3. r. 30. t. szerént semmi tulajdonosi jussal nem birván, nékiek Telkeik utánis semmi rész sem competalna.

Melly illyetén, és a' fennebbiekben mind két részről lélet alá terjesztett keresetek- re nézve a' perlekedő Feleknek a' Törvé- nyes Királyi Tábla, azon Biroi kötelessé- génél fogva, mellyre magát minden Polgár' Jussaira nézve egyformán kötelesnek esmeri, nem mellőzhette el figyelmét ezen fontos keresetben mindenek előtt az iránt is kiter- jeszteni, — ne hogy a' maga ltélete által a' nemes Székelly nemzetnek Jussai tsak balra magyarázhatással is periclitálodjanak, — annál fogva azt látta legelsőben is megál- litandónak, hogy vallyon ez a' dolog a' mos- tani állásában a' Királyi Táblának Biroi el- határozása' tárgya lehetne é? és vallyon nem volna é bátorságosabb iránta az Ország Rendjeinek határozásokat el várni?

A' mi tehát ezen első kérdést illeti:

a' Felek költsönös vitatásinak, úgy az ezen tárgyról szolló Hazai Törvényeknek egyben-
vetéséből a' Törvényes Királlyi Tábla úgy
találja, hogy a' Felpereseknek azon kéré-
sek, hogy a' Zagoni Commune Terrenumok
a' Birtokosok között fel oszoljanak, nem
ellenkezik sem a' Székely Nemzet' Jussai-
val, sem a' Haza' Törvényyeivel. — A' Székely
Nemzet Jusaival nem: mert annaktilalmáról
egy Törvény Czikkely sins — Egyebaránt
pedig a' Székely Nemzetnek is főbb gazdag-
sága, és ereje a' proprietatis Jussában áll-
a' proprietatis Juss pedig az, hogy a' tulaj-
donos maga tulajdonát szabad tetszése sze-
rént használhassa — melly proprietatis Juss
a' közre birató helyekben is meg lévén,
azokból való proportionalis részét, a' tulaj-
donos, a' Törvények értelmét követvén is,
méltó jussal megkívánhattya — De nem el-
lenkezik, sőt inkább meg egyezik a' Hazai
Törvényekkel is, mert exceptio in casibus
non exceptis firmat regulam — a' midőn te-
hát az Approb. Const. 5. r. 70. Edictuma,
a' Székely Földön lévő Lókötő helyekről,
a' mint azt maga az Alperes Communitas
is pagina Transmissionalium 7 meg esméri
— úgy az Approb. Const. 3. r. 76. t. 2.
art. a' közre használtt Havasokról tisztán
azt határozták, hogy ezek sohais oszlora ne-
menyenek, hanem in communione juris
megmaradjanak — nem de hogy ezen kivé-
telek el magyarázhatatlanúl oda mutatnak, és

azt bizonyították, hogy tehát — az ezeken kívül lévő Commune Terrenumokat a' Székely Földön is fel lehet osztani; de még nagyobb meggyőződésére szolgál e' részben a' Törvényes Királyi Táblának az, hogy ennek valóságát 1811-ben a' 65-dik projectált árticulus szerint az Ország Rendjei is egyenesen kinyilatkoztatták, hogy a' köz Határok osztályáról szolló Törvények, s nevezetesen az Approb. Const. 3. r. 29. t. nem csak a' Vármegyékre, hanem a' Székely Nemzetre is kiterjesztetett, a' midőn tehát a' Törvényes Királyi Tábla láttya más felől azt is hogy a' Köz Határok osztályáról szolló Törvényt az Ország Rendjei már 1811-ben a' Székely Nemzetre nézve is kötelező erővel bírónak declarálták, szükségtelennek tarttya a' Törvényes Királyi Tábla, a' Státusoknak e' részben ujjabban is téendő kinyilatkoztatásokért, a' maga Határozását felfüggeszteni — Ide járúl végre azis, hogy itten appellatio mellett az Alperesek azt nem is vitattyák, sőt appellandi Ratio-ba pagina 2-da azt declaralják, hogy a' fundamentalis Törvények' értelmében a' Határ osztályt nem ellenzik, ugyan azért a' Törvényes Királyi Tábla a' Felpereseknek ezen kereseteket mind a' Köz igazsággal a' proprietatis Jusán fogva, mind a' Hazai Törvényeknek értelmekkel, mind az Ország Rendjeinek 1811-ben tett kinyilatkoztatásokkalis meg egyezőleg találván, azt a' ma-

ga részéről is Törvényesen meg ítéli — an-
nális inkább, hogy a' Köz helyek felosztá-
sáról szolló Appr. Const. 3. r. 29. d. tit.
az egész országra nézve generalis Törvény
lévén, az nem csak a' Vármegyei Nemesek-
re, hanem a' Nemes Székely Nemzetre néz-
ve is kötelező erővel bír — a' minthogy a'
Székely Földön lévő köz helyek osztályát
már több esetekben minden appellatorium
Forumok, sőt maga a' Felséges Udvaris
meg állította.

Ezekhez képest a' léssen már a' Törvé-
nyes Királyi Tábla' Biroi elhatározásának
további Tárgya, hogy mi legyen a' Törvé-
nyek értelmét követve, a' Birtokosok kö-
zött a' részesedés mértéke?

Mellyre nézve a' perbeli iratások, és
bizonyítások szerint a' Törvényes Királyi
Tábla ismét 3 Kérdést lát elhatározandónak.

1. Hogy vallyon e' jelenvaló esetben
a' részesedés proportiója a' Decret. Trip. 3.
r. 4. t. szerint, *per Tribus et generationes*,
vagy a' Felséges Udvarnak a' Koronkai per-
ben 1772-ben hozatott Rescriptuma szerint,
per capita, vagy a' Felperesi kívánság nyo-
mán úgy, hogy *prima Divisione* az egész
osztandó massa oszollyon 3. részekre, és eb-
ből két rész legyen a' Nemeseké *Colonus-*
saikkal egyetemben, egy rész a' *Primipi-*
lusoké, és *Pixidariusoké*; vagy *pedig vég-*
re, hogy az Appr. Const. 3. r. 29. t. 1. art.
szerint valamint a' Vármegyéken, úgy szin-

tén a' Székelly Földön is az antiqua Sessioknak számok, és kiterjedések légyen a' részesedés básiissa.

2. Hogy vallyon az olyan Birtokosok, a' kik akár szabad tettzéseknél, akár pedig Donationális Leveleknél fogva magok Jószaigakra Jus Regiumot vittek bé; a' Székelly Földön a' Commune Terrenumokból az össi Székelly Jussoknak sérelmek nélkül részesedhetnek é, vagy sem? és végtére —

3. Hogy vallyon a' Communis Terreni Subdivisio minden kivétel nélkül minden köz helyekre kiterjesztethetik é, vagy pedig a' Törvények értelmét követve, lennének azok között olyanok; is, a' mellyek ezen osztally tárgyává nem tétettethetnének?

Melly előre botosátott pontokra, 's ezek közül legelőbbször is az elsőre nézve a' Törvényes Királlyi Tábla úgy talállya, hogy ezen Feltételek közül a' Felperes Possessoratusnak azon kívánsága, hogy az egész osztandó massából 2 1/3 rész légyen a' Nemességé, egy harmad rész pedig a' Primpilusoké, és Pixidariusoké, meg nem álhat, mert a' Felperesek ezt a' proportiot a' Zágoni Ususnál fogva praetendállyák, ezt az Usust pedig e' részben beadott Leveleivel nembizonyittyák — Ugyanis azon A. betűvel jegyzett Káptalanbéli Transumtumban, a' melly 1692-ben hihető a' Katonaság' dislocatiojára nézve az akkori Gubernator' Commissioja következésében készült, és a' mely-

re a' Felperes provocál, énnyi iratik in verbis: *Zágonba kevesebb szabad Rend, Jobbágyok, Mikes Pál Úr árúja, és több portionátus emberek is vannak, most is statio, Pukker Kapitányé, in Anno 1692. 's ez előttis volt.* Továbbá az 1809-ben költ és B. b. betük alatt exhibeált Investigatióban, a' mely a' Zágoni Possessoratus között némelly differentiákra nézve tétetett, és a' melyre a' Possessoratus viszont provocál in verbis: *ez íránt nem úgy vagyon, a' mint iratott, mert mindenkor 3. részekre a' falu közönsége elosztatott, és mindenik a' magáét használta, a' mint akarta szabadosan.* — Ezekből tehát azt az Usust, és proportiot, hogy $\frac{2}{3}$ rész a' Nemeseké, és $\frac{1}{3}$ a' Primipilusoké és Pixidariusoké legyen, kibuzni tellyes lehetetlen — annál fogva a' Törvényes Királyi Tábla a' Felpereseknek ezen kívánságokat annyivalis inkább meg nem állithattya, hogy azt a' Felperesek nem is az alsó Székeken, hanem csak a' Divisoralis Biztosságtól kérték, melly kérést azon Biztosság, mivel a' Transmissio 189-dik lapján inserált határozása szerért magát nem Itélő Birónak, hanem csak Executornak nézte, el sem fogadott; 's egyébaránt is, ha szintén azon praetendált Usus a' Felperesi állítás szerént is lenne, úgy is a' tulajdonosoktól, az olyan Jókból, a' mellyek eddig közösen biráltak, az ők proportionalis részeket megtagadni nem lehetne. —

De nem láttya továbbá a' Törvényes Királyi Tábla a' Felséges Udvarnak a' tisztelt, 's 1772-ben az úgy nevezett Koronkai perben hozott határozását is ide alkalmaztathatónak, egyfelől azért, hogy ezen határozás nem a' perelkedés rendes folyamatya, hanem in Linia politica hatván fel, azt olyan Judicialis felsőbb Decisionak, a' melyből az analogus Casusokra Cynósurát lehetne venni, a' Törvényes Királyi Tábla nem is nézheti; de egyébarántis ezen határozást, hogy tudniillik az osztály hátsáut a' Lakosok száma fejenként vétetődjék fel, valamint kivihetőnek, úgy Czélarányosnak sem talállya, mert a' szerént a' részesedés mértékét nem a' Successionak Törvényes mértéke szerént való Devolutio, hanem tsupán a' Személlyek' száma hordozván magával, az által sokaknak Jussaikba rövidséget kellene szenvedni, következőleg a' Törvényes Királyi Tábla a' Derék Széknek azon Ítéletét is, mely szerént ezen felsőbb Határozás nyomán minden Nemesnek 2—minden Primipilus', és Pixidariusnak 1. és minden Colonusnak *fél fél részt ítél általlyába* meg nem álhatonak ítéli — hanem combinálya az ezen Tárgyról szolló Törvényeket; úgymint a' Decret. Trip. 3. r. 4. t — és az Appr. Const. 3. r. 29. t. és ezeknek Combinatiojából generale principiumul azt határozta: hogy a' hol a' Felek tisztán bémizonyittanak, hogy azon helységben, hol az

osztandó massa vagyon, hány Tribus, és Generatio, és azoknak nyomán a Tribusok, és Generatiók szerint hány Principilatus lenne, a' fundamentális Törvény, u. m. a' Decret. Trip. 3. r. 4. t. értelme szerint, — valamint a' Vármegyéken, midőn a' Generatiók elágazása, és a' szerint a' birtok proportioja tisztában áll, bási sul nem az Approbatális Articulus szerint az antiqua Sessiok' száma, hanem azon el ágazás' mértéke szerint való proportio juxta ramos vétetik fel, — úgy szintén a' Székely Földönis, a' hol á' Tribus, és Generatiók leszármazása, és ágazása szerint a' proportio tisztába hozattathatik, ott mind az igazság', mind a' fundamentális Törvény' értelmét követve, a' Törvényes Királyi Tábla a' részesedést a' szerint itéli meg; ellenben a' hol a' Tribusok, és Generatiók, és azoknak elágazása tisztán ki nem világosíthatatik, ottan a' részesedés mértékéül az Approbatális articulus szerint az antiqua Sessiok' számát határozza, — azért is hogy azon — valamint a' Vármegyén, úgy Székely Földönis legnagyobb bátorsággal lehet építeni — azért is, hogy ezen Törvényre nézve nem láttya a' Törvényes Királyi Tábla, hogy a' midőn azt a' Státusok — következőleg a' Székely Nemzet is hozta — azt éppen úgy ki ne terjesztette volna a' Székely, mint Magyar Nemzetre; és azért is, hogy az Ország Rendjei 1811-ben is articulo projectato 65. éppen így magyarázták.

Megjegyzí azomban ennek alkalmazóságával a' Törvényes Királyi Tábla a' Curialis helyekre nézve azt, hogy valmint a' Vármegyéken lévő praxis szerént minden egész nemes Curia két két antiquának reputáltatnak, úgy szintén a' Primipilusoknak Pixidariusoknak is egész Curiáit, és lakhelyeit két két antiqua Sessiok gyanánt, kell felvenni, mert már ebben láttya a' Királyi Tábla a' Decret. Trip. 5. r. 4. t. szerént azt a' kényesebb Czikkelyt, mely nélfogva annak ezen kitétele szerént: Siculi omnes Nobiles privilegiati — a' Székely Nemzetnek mind a' három Classissa: Primor, Primipilus, és Pixidárius; személy szerénti nemességgel bir, minthogy pedig a' birtokok tulajdonában, egy Nemesnek több, másnak kevesebb Jussa nem lehet, azért a' Törvényes Királyi Tábla megis határozza, hogy a' Primorok', Primipilusok és Pixidáriusok' lakhelyei éppen úgy, a' mint ez előtt 60 Esztendőkkel állott két két antiqua Sessioknak véteessének fel, úgy mindazon által, hogyha akármelлык Rendből lévőkbébizonyítanak, hogy Curiájok kettőnél több, több vagy kevesebb antiqua Sessiokból légyen egybehuzva, valamint szintén, ha valamelyik ellen azis hébizonyíttatnék, hogy régi egész Curiájok a' Devolutio, és Vérségi elágozások szerént több részekre oszlott, hogy mind ezekután a' szerént, a' mint már fennebb a' mértékek megállít-

tatott, abban a' proportioban légyen mindenkor a' részesedés, azt a' köz igazság hozza magával. —

Egészszén más pontból nézi azomban, és a' fennebbi pontba említett Curiálisoktól megkülömbözteti a' Törvényes Királyi Tábla, a' Székely Földön lévő Colonicális Telkeket, mellyekre nézve az Alperes Közönség állítása szerint bizonyos, hogy a' paraszt proprietatis Jussal nem bir, következőleg nékiek rész nemis competál, de itten a' Colonusok Telkeik után a' proportionális részt nema' Colonusok, hanem azok a' kik azoknak tulajdonossai, praetendályák, mellyekhez való tulajdonosi Jussokat azért, hogy ma Colonusai laknak, rajta, megtagadni annyivalis inkább nem lehet, hogy in fundamento a' Királyi Tábla ezeket, valamint a' Primipilaris birtokot több Pixidariusi birtokokból, úgy a' Primorok' birtokait több Primipilatusokból származva lenni találja — idemutat a' Mátyás Király 1473-ba költ Levelé - ide azon gyakor izben való panaszok, mellyek szerint ottan ottan a' Primipilusok, és Pixidariusok panaszoltanak a' Primorok által lett Subjugatioért, valameddig közelebbről az Approb. Cont. 3. r. 76. t. 12. art. a' Primipilusi, és Pixidariusi Rendnek épségében maradását megállította; a' mint tehát több Primipilatusokat birtak a' Primorok, és azomba az idő fojtával vagy

magok a' Székellyek telepítettek Colonusokot, vagy pedig olyanok, a' mellyek érdemekért valamely Nemesnek, mint eredetiben Siculica Haereditások, conferaltattak; kérdésen kívül való igasság tehát az is, hogy a' mái tulajdonosoknak azok után is proportionalis rész competál: — mivel mindazon által azok több változásokon mentek keresztül, a' Királyi Tábla azokra nézve azt a' bäsist, a' mellyet a' Primori, Primipilusi és Pixidariusi Curiákra nézve minden megkülömböztetés nélkül vett fel a' Colonusok által birandó Telkekre meg nem állithattya, mert ezek több kezeken fordulván meg, nevezetesen a' tulajdonosok azokat szabad tettzések szerént használván, eredeti állapotjuk nagy változásokot szenvedhettek, — hanem azokat a' mellyek, akár e' részben bizonyított erővel bíró oklevelek, akár pedig azoknak nem létiben, az ezen Hazában Törvényé vált Szokás szerént, emberi emlékezetre felhatólag, 60. Esztendőktől fogva egyformán antiqua Sessioknak tartattak, a' Törvényes Királyi Tábla is egész antiquaknak határozza, és így a' Divisoralis Commjssio kötelessége lesz az antiquakat az Approbatális articulus értelmében figálni, és ennek nyomán a' Commune Terrenumokból egy antiqua Sessio után imputálni fél annyit mint a' mennyi fennebb egy Primori, vagy Pixidariusi egész Curia után határozatott. —

A' mi már 2-or azon Jókat illeti, a' mellyekre a' Székely Földön Jus Regium vitetett bé, ezekre nézveis a' Törvényes Királyi Tábla a' dolgot úgy talállya, hogy a' Székely Földön Jure Regio birató Jók két félek — némelyek olyanok, a' mellyekben a' Jus Regiumot az eredeti Székelyek a' magok Székely Jóságaikba önkéntes tettéseknél fogva vitték bé, némelyek pedig olyanok, a' mellyeket a' Székelyek elvesztvén, az érdemes Nemes Személyeknek cum Jure Regio conferáltattak, hogy pedig mi légyen a' különbség ma a' Jure Regio birató Jók, és Siculica Haereditás között, azt a' Törvény, 's nevezetesen Approb. Const. 5. r. 76. t. 7. art. meghatározta — az t. i. hogy az olyan Jók, a' mellyek cum Jure Regio conferáltattak az ellenzés esetében a' szomszédsági költsönös Successiot elvesztették, egyébaránt a' proprietatis Jus, a' melyből önkéntesen foly a' részesedés, nem változott; valamint szintén abban semmi más essentialis változás se esett, hanem változtak tsupán a' Birtokosok, és a' birtok' Titulussa, mind ezekből tehát azt következtetni, hogy a' Donatárius, a' kinek a' Székely Jóság, minden beneficiumaival conferáltatott, a' commune Terrenumhoz való Jussát elvesztette volna, annyival kevesebbé lehet állítani, mivel egyébaránt in Fundamento azok is éppen olyan Tribusok, és Generációk szerénti eredeti Jók, mint a'

többi Siculica Haereditások, következőleg a' Törvényes Királyi Tábla Itélete szerint a' Commune beneficiumokból éppen úgy competál proportionalis rész a' Donátáriusoknak, mint a' Székelyeknek, nemcsak a' Curialis, hanem a' colonialis Telkek utánis, azzal a' hozzá adással mindazonáltal, hogy a' Curiák, és antiqua Sessiok figálásába ugyan az a' mód observáltassék a' nemes, a' mi fennebb a' Székely Jóságokra nézve meghatároztatott.

Végre harmadszor, hogy a' Székely főndön a' Commune Terrenumok' felosztásával generaliter mindenek fel nem ölelhetetnek, a' mint fennebbis érdekeltetett, a' Törvények aztis tisztán rendelték — ugyanis az Appr. Const. 5. r. 70. Edictuma a' Lóköthelyeket az Apr. Const. 3. r. 29. t. a' köz' és nyomásba lévő helyeket, mellyeken az Usus szerint értetnek : az ökör tilalmasok, és közönséges marha legelők, és az Appr. Const. 3. r. 76. t. 2. art. szerint a' Havasok is a' Székely közönségnek osztály alá nem jöhető Bonumai, annál fogva a' Törvényes Királyi Tábla ezekre nézve is az osztályt ki nem terjeszti, de ki nem terjeszti azon közönséges Hellyekre nézveis, a' millyen a' *szomszéd mező nevezetű hely*, s mind azokra, a' mellyek más Faluval is közös birtok alatt voltak eleitől fogva, és vagynak mais, annyival is inkább, hogy nevezetesen ezen utolsoknak Birtokossai, ezen perben nemis állván, reájok az Itéletet kiterjeszteni sem lehet.

Mely Itéletnek alkalmatosságával nem mellőzheti el a' Törvényes Királyi Tábla aztis megjegyezni, hogy ezen keresetnek folyamattya az alsó Székeken a' Törvénykezés Rendjének ellenére több lépések tétettek — a' millyen a' többi között nevezetesen az is, hogy a' Derék Széknek a' Felperes rész' simplex kérésére minden nexus, és pendentia nélkül 1815-be 23. Febr. költ Határozása szerint (minekutánna a' Divisorális Biztosság a' Vice Szék által már Judicialiter kineveztetett volt) a' Derék Szék kebeléből más Biztosság rendeltetett — azonban ezen helytelen lépések ellen az élenkező Fél által semmi ellenvetés sem tétetvén, azokat appellatio mellett a' Törvényes Királyi Tábla sem orvosolhattja.

Mely illyetén, és a' fennebbiekben megállított principiumok szerint az alsó Szék Itéletei rész szerint megváltoztattatván, rész szerint pedig helybe hagyatván, hogy ezen Itélet a' már fennebb érdeklött, és a' Derék Szék által quoquo modo kirendelt Divisorális Biztosság által minden Törvényes menedékek' kirekesztésével végső tellyesedésben is vétessék, a' Törvényes Királyi Tábla meghatározza — a' perlekedő Felek a' perre tett költségeket költsönösön hordozván. —

A' Felperes Rész a' megítéltetett pontokra nézve alázatosan köszöni, a' meg nem ítéltettek nézve Felsőbb kérdőre kéredzik,

és kéri a Felséges Királyi Fő Kormány eleibe ezen pernek tellyes rende. szerént való felbotsáttatását.

Az Alperes Immunis Nemes Possessoratus tisztelettel appellálja ezen Itéletet, és Pert cum tota sua serie, et processu a' Felséges Királyi Gubernium eleiben, 's kéri simpliciter felbotsáttatni — 's I. a. b.

Az Alperes Nemes Katonai Közönség is a' megítéltetett pontokra nézve alázatosan köszöni — a' meg nem ítéltettekre nézve pedig a' Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács eleibe Felsőbb kérdőre való botsáttatását kéri — 's I. a. b. —

I T É L E T.

Felbotsáttatik.

Az Erdellyi Nagy Fejedelemséghéli Törvényes Királyi Tábla' Jegyző Könyvéből
Maros Vásárhelyen Februarius 28-án 1831-en

Kiadta BARCSAI JÁNOS m. t. k.

Itélő Mcster.

(L. S)

Öszveolv. Keresztes m. k.

I. Protocoll.

*A' Magyar Kir. Helytartó Tanács Válasz-
za, Pest Vármegyéhez, 1820-ban Ka-
rácsón hava 12-kén a' Bikfalvi Falka
Sámuel Székely Nemességéről való Bi-
zonyítvány tárgyában, mely azt ren-
deli: hogy a' Lustra Könyvekbeliektől
származások megmutatóknak, adott Bi-
zonyítványok, a' Nemesség bém bizonyít-
tására elégségesek.*

Mi Pest, Pilist, és Solt, törvényesen eggye-
sült Vármegyék egyházi Fő Rendeinek, Or-
szág Fő Zászlóssainak, Naggyainak, és Ne-
messeinek közönségek, adjuk tudtokra e'
jelenvaló Levelünknek Rendeiben, minde-
neknek, a' kiknek illik, hogy minekutánna
dicsőösségesen országoló kegyelmes koronás
Fejedelmünknek szolgálatját, a' Közi Jó és
ezen Vármegyénknek egyéb dolgait érdek-
lő Tárgyaknak folytatások, és elintézések
végett, a' máj alól írt napon, 's helyen,
egybe gyülekezvén, közönséges Gyűlést tar-
tottunk volna, akkoron Erdély Országból
a' Székely Szék Kézdi kerületjéből, Bikfal-
várol származó, most azomban Megyénk
kebelében helyheztesztett szabad Királyi Pest
Várossába, a' pesti királyi Universitásban,
a' Könyvnyomtató Műhely metzője az ön-
tű műhely Felvigyázója, 's Gondviselője
Bikfalvi Falka Sámuel bémutatván az

Erdélyi Székely Székek, Sepsi, Kézdi, Orbai, 's Miklosvári Kerületeknek, az ő Nemességéről 1818-dik esztendei Mártius' 7-kén Szentgyörgy Mező Várossában kiadattott! következő foglalatú Nemessi Bizonyító — Levelöket:

Mi Sepsi, Kézdi, Orbai, úgy Miklosvár törvényesen egyesült Székely Székeknek Tiszljei, adjuk tudtára és emlékeztetere, e' jelenvaló Levelünknek rendében, jelentvén mindeneknek, a' kiknek illik, hogy a' midőn az alól meg írt esztendőben, napon, Hónaphan, és Helyen, a' köz országlati, és más a' Szentséges, Cs. Kir. 's apostoli Felség szolgálatját érdeklő Tárgyaknak eligazittása végett egybe gyülekeztünk volna, ugyan akkor a' mi Székely Székünknek Sepsinek Bikkfalva Helységéből származó, most pedig Nemes Magyar Országának, Sz. Királyi Pest Várossában élő, és a' híres pesti Universitásban, a' Könyvnyomtató Műhely Meltzője, 's az Öntő Műhely Gondviselője Nemes *Falka Sámuel* illő kerelmével folyamadt Mihozzánk, mi szerént műnékie az ő eredeti állapotjáról és igaz, 's kétséget nem szenvedő nemcs Székely létéről Bizonyásglevelünket ki adni ne terhelhetnénk; midőn pedig az Igazság kérőtől a' megegyezést megtagadni nem lehet, és bizonyos lenne.

1. Egy Junius 9-kén 1811-benkölt Kárp-

talani hiteles Másolathból az, hogy Falka Lőrintz adományos — Nemes — Székely.

2. Nemes Udvarhely Székely Széknek Augustus' 22-kén 1816-ban az Igazgató Tiszt, 's Al Királybiró Szombatfalvi Ignátnak, és Köz Jegyző Ferentzi Istvánnak Alirások, alatt kiadott Bizonyittásából az, hogy a' fenn írt Falka Lőrintznek, igaz, törvényes maradéka *Falka Péter*.

3. Nemes Három Széknek Mártius 31-kén 1817-ben Királyi Tanácsos, Igazgató Tiszt, 's Al Király biró Nemes Dimén Istvánnak, 's Köz Jegyző Gidófalvi Istvánnak Alirások alatt költ Bizonyításából az, hogy a' fenn nevezett Falka Péternek törvényes maradéka *Falka András*

4. Januarius 7-kén 1818-ban, Táblabírák, Czirjék Timothé, és Boda Domokos Alirások alatt költ Esketésből az, hogy a' meg írt Falka Andrásnak igazmaradéka második *Falka Péter*.

5. Más Julius' 5-kén 1816-ban, Bodrogházi Issván, Fogaras Vidéke rendes Tablabirája, és Szabo János, Fogaras Vára Albirája Aláirások alatt költ Esketésből, nem különben ugyan azon Vidék Tisztségének, a' Bisztrai Jo'sef Fő Kapitány, és Meszlényi Mihály rendes Jegyző Aláirások alatt kiadott Bizonyításából: — úgy szintén egy más October 7-én, 1816-ban, Köpeczi Nemes Balás József, és Szólga József, a' Köpetzi közönség Jegyzője Alirások alatt

költ. Esketésből 'az, hogy a' fenn meg' írt második Falka Péternek törvényes maradéka *Falka János*, és az is, hogy ő birtokos Székely Nemes.

6. Végre más Mártius' 4-kén 1818-an Nemes Mihály István, és Nemes Pál Sámuel, közbirák, Alirások alatt költ Esketésből az, hogy a' fenn megnevezett *kérelmes*, a' fenn írt Falka Jánosnak igaz, 's törvényes fija, és az is, hogy ő Bikfalván birtokos Székely Nemes volt, és ma is az, és az érdekllett Székely nemesállapotjában él, 's azt használja; mindezeknél fogva müis megèsmérjük és bizonyosságot tészünk arról, hogy az írt *Falka Sámuel*, igaz kétségen kívül való Székely Nemes. — Mely dolognak hitelére, és erősségére, e' jelenvaló Bizonyáglevelünket, az Igazgató Tiszt, és Köz Jegyző Alirások alatt, a' kérelmes jövendőbéli bővebb Igazságára szükségesek, ki adandónak, és átengedendőnek véltük, sőt ezennel kiadjuk és átengedjük e' jelenvaló Levelünkben. Ki adatott Sepsz Sz. György Várossában, 1818-dik esztendőben Mártius' 7-dik napján — Benkő János — m. k. Nemes Sepsz Széknek Alkirálybirája (P. H.) Elekes Antal m. k. Háromszék köz Jegyzője (P. H.) — Mindezeknél fogva a' kérelmes az aránt esedezett mi előttünk. hogy minekutánna már most Vármegyénk kebelébe vette lakását, nékie Nemesi szabadságarol hiteles bizonyító Levelét kiadattatni méltoztatnánk. —

Melynek következésében minekutánna

a' fent érdeklett nemesi bizonyító Levél a' fenn álló Rendelések szerint a' nagy méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács eleibe terjesztettvén, az aránt e' következő válasz érkezett volna.

Méltóságos, Fő Tisztelendő, Tekintetes, Nemes, Nemzetes, és Vitézlő Rende!

Budai Lakos Bikfalvi Falka Sámuelnek Erdély orszagából nyert nemesi Bizonyító levelei aránt a' folyó esztendei Sz. András Hava 14-dik napjáról 4214-dik szám alatt költ Felirásokra, a' felküldött Irományok visszárekesztése mellett, a' titulált Rende'nek Válaszúl vissza iratik: „hogy a' fenn álló felsőbb Rendelések szerint a' Székely Székeknek Leveles Táraikban lévő Lustralis Könyveikből kiadott Bizonyító — Leveleik, a' Nemesség b'bizonyítására minden további Kérdés, vagy Felsőbb Visgálat nélkül elégségesek, ha a' származás azoktól kik az ilyen lustralis Könyvekben találtatnak, vóltaképpen meg mutattatik; — melyre nézve a' titulált Rende' e' jelenvaló esetet is ezen Rendeléshez képest fogják elhatározni Tisztüi Ügyviselőjeket e' részben még bővebben kihalgattván. — Költ Budán a' Királyi Helytartó Magyar Tanácsnak 1820-dik esztendőben Karácson Hava 12-dik napján tartott Tanács Üléséből: — a' fenn titulált Rende'nek, jó akarója, Jó'ef, Nádór Isván 3m. k.

A' Folyamadó pedig azt, hogy ó János.

tól, ez Pétertől, ez Andrástól ez ismét Pétertől, ezen Péter pedig azon Falka Lőrintztől származott legyen, a' ki 1584-dik esztendőben Nemességet, és Birtokot kapott, — az elő adott okirások által hitelesen bebizonyít; — annál fogva Székely Nemessége Kétséget nem szenvedvén, annak következtetésében a' fenn írt nemesi bizonyító Levelet szokott mód szerint kihirdettettük, 's a' Folyamodó Bikfalvi Falka Sámuel részére, hozzá járulván tisztbéli Ügyészünknek megedgyezése is, — e' jelen való nemesi — bizonyító — Levelet Vármegyénk elő Pecsétjével kiadtuk, a' Köz Igazság azt hozván magával. — Költ az 1821-dik esztendei, Böjtmás Havának 23-dik napján, Sz. Kir. Pest Várossában tartatott Köz-Gyűlésünk-ből. — „megolvasta, és kiadta a' fenn tisztelt Tekintetes Nemes Vármegyének első V. Notáriussa Sárközy Imreh m. k. Dicskei Kóvács György m. k. Subst. V. Ispány — Iványi László m. k. Táblabíró — Kis Sándor m. k. Táblabíró — Kovátsovsky László m. k. Táblabíró — Ebeczki Tihanyi János, Táblabíró m. k. Hangyás Dávid m. k. a' fenn tisztelt Tekintetes Vármegyék Fő Szólga Birája — Balás Károly m. k. — Halász Károly m. k. a' fenn tisztelt Vármegye Esküdtje. —

E' jelen való Másolat a' maga valóságos eredetijéhez mindenekben hasonló hivatalosan bizonyítja, a' Királyi Helytartó Fenn-

**séges magyar Tanácsnak Levéltárnóki, és
kiigazítói Hivatala Budán Aprilis' 30-án
1821. — Czólnér Népom. János m. k.
Registrator, és Expeditor (P. H.)**

A' NEMES ARANYOS SZÉKI
BOGÁTI SZABAD PUSZTÁNAK

vagyis

PRA E D I U M N A K

K Ö V E N D E N

az 1827^{-dik} évben Böjtelő hava
19^{-dik} napján All-Jegyző Csit
Sz. Iváni Üdösbbe Koronka László
által a' Nemes Aranyas széki
Levél-Tárból kiadott

SZORÁSOS TÖRVÉNYE.

Az árra 8 jo xrajtzár.

M. V Á S Á R H E L L Y E N.

Nyomtatott a' N. Ref., Kolégyom betűivel Fel-
ső Visti KALI SIMÉON által 1837-ben.

Imprimatur

M. Vásárhelyini

11-Januarii 1837.

Paulus Horváth m. p.
Abbas , et Revisor
Librorum.

Találtatik M. Vásárhelyen Lötsei Sp. Lászlónál

' 13789

Sacrae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis Magni Principis Transylvaniae et Siculorum Comitum Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine.

Inclyta Universitas! Salutem et Gratiæ Caesareo incrementum. Az oda való Gyralis gyűlésnek, folyó Esztendőben Május 23-dik napjáról ezen Királyi Guberniumhoz tett fel-jelentésére, mely mellett a' Bogáti Praedialis szántó földekről készített, és a' Királyi Guberniumnak folyó Esztendőben Januarius 22-dik napjáról költ Rendelése szerént meg jobbitott Constitutiot az érdeklött Rendelésnél fogva kiszabott authentiával ide fel küldötte ezenel vissza iratik: Hogy a' Királyi Gubernium azon Constitutiot maga Archivumába viszsza tartoztatta; Kegyelmetek kötelessége lészen tehát, ezen Rendelést a' meg erősített Constitutioval edgyütt a' közlebb tartando Gyralis gyűlés alkalmatosságával mindeneknek tudtára fel olvastatni, és szoros meg tartás végett kihirdettetni. — In reliquo altefata sua Majestas benigne pro-

penſa manet. E' Regio M. Principatus
Transilvaniae Gubernio Claudiopoli Die 27-a
Septembriſ 1822.

Dániel Fábján m. p.

Ladislauſ Cſedö Cancellar m. p.

Stephanuſ Gebbel m. p. Secr.

Callat Joſ. Kiſgyörgy m. p.

A' Felsőges Királyi Kormány Széknek
1 8 1 4-béli Augustus 17-ről 3176 szám
alatt költ rendelése, melyben a' Tiztség
által bé küldött Bogáti Praedialis Földek
jövendőbéli constitutiojának Planuma vis-
szá küldése mellett meg hagyatik,— hogy
az a' Fő Király Biro Praesidiumá alátt
tartando Marchalis Gyűlésen fontolora vé-
tettetvén dolgoztassék ki, és állittassék meg
's a' meg állitando Plánum meg erősítés
végett küldetessék bé: Úgyan akkor a'
Felsőges kormány széknek egy más Ren-
delése is az 1815-ik Esztendőbéli Mártius
14-ről 904. szám alatt, melyben addig is,
mig a' Bogáti Praedialis földekre, 's az a-

zok felett inditando · Perek folytatása módjára ujj Constitutio fog dolgoztatni, a' rendeletlenségek, külembezettetések, Birák hibái, és Praevaricationi, 's ezekből folyó kárasadások el-kerülhetése végett némely normatívum punctumok küldtetnek ki, mely két Rendelést 'és annak Záratékját a' nemes Szék Rendjei fontolora vévén a' Bogáti Praedialis Földek birása, és azokból eredhető Perlekedések módját e' következendőkben állitatták meg:

C O N S T I T U T I O.

Elsöben is a' Birodolamra nézve

1-mo **E**z uttalis meg állitatik az, hogy a' Bogáti Praedialis szabad szántó földeket tsak a' Székbéli residentiás nemes Birtokosok, tör-sökös Székely. és Székely szabadsággal élő Jóságos Hazafiak birhassák másaknak ki rekesztésekkel, még pedig ezen Székes hej-nek eredeti természete szerint Fiuro! fiura oly formálag, hogy a' successio tsak a' Fiura, vagy ennek el fogyasztásával a' Fiu Le-ányra szállhassan — a' midön pedig ezek-re nézveis defectus lenne, ekkor az em-lítették közzül a' legelsöb! törvényes foglalora maradjon, — mely foglalásnak módja alább elé fordul.

2-or Minthogy ezen Praedialis helynek tulajdonságát mostanis a' nemes Szék magának reselválja, 's annak Birtokossai minnyájon csak usu fructuariusok, ennél fogva egy Birtokosnak sem lészen szabad a' birtokába lévő hely tulajdonsága iránt sem miféle Titulust introducalni, sem semmi szin, szin vagy proetextus alatt akár kivélis tractálni, elanyira, hogy azt sem pénzért, sem gabanájért, vagy marháért, vagy akár mi névvel nevezhető joért a' Birtokos másnak nem adhattya, sőt valamely e' féle toldás mellet cserét sem tehet, ha szinte ott akarnais cserélni, annyivalis kevésbé más helységbe el-cserélve; de sőt szorgalmatos ügyekezethetnek fel ébresztése tekintetéből felibe valo szántás végett se lészen szabad másnak által engedni, ki ki vagy tulajdon, vagy pénzen, vagy dologgal fogadatt erejével szántsa; — jobb moddal eshető mívelésére, és sükeresebb használására nézve mindazon által ezutánis meg engedtetik az, hogy a' Törökhuzával vethető hely (ennek természetésére kurta idő alatt sok napszámos kívántatván) Felibe valo kapálásra adathassék, ugy szintén a' termésnek maga idejébe lehető bé gyűjthetéséért a' részbe lehető adattatásis szabad lészen minden másféle miveltetésre valo által adás kirekesztetvén, 's egyszersmind azon helynek a' tulajdonos által eső szünteleni miveltés köte-

lességévé tétetvén kinek kinek oly ki-fe-
jezéssel, hogy midön akárki azt mivelni
vagy elégtelen, vagy henye lenne, avagy
kaszálonak változtatni akarná, azonnal más
mivelhetőnek 's szorgalmatosnak' birtoká-
ba jusson a' mindjárt említendő moddal.

3-szor Meg állittatván mind ezek sze-
rént mind az, hogy vagy fíu és Fíu Leány
succession (mely szinte mind egy) és a'
defectus esetibe törvényes[foglалás uttyán
lehet főbként birtokassa valaki a' törvé-
nyes Birtokosok közzül az említett prae-
dialis szabad szántó Földnek, ennél fogva
a' Birtokosnak el-halálazása utánni dispo-
sitiona just nem tarthat, mind pedig az,
hogy annak csak' az azt szüntelen mivelés
ben tartó Birtokos lehet tulajdonossa, —
az arra nem elégséges, vagy azzal a' meg-
állított modok ellenére szembe tűnőleg,
vagy alattamas csalárdsággal mivelő pedig
el-rekesztetik; tehát ez uttalis meg állita-
tott, hogy az e' féléket észre vevő lehető
törvényes Birtokos azon helyett, melyben
vagy praevaricatiót tapasztalt, vagy mive-
letlenséget vett észre (melyet is a' mive-
letlenség harmadik Esztendejebéli Pünköst
harmadnapjáig fog observálni) mindenek-
nek előtte vagy el borázdalással, 'vagy
máskénti meg jegyzésével iránta ereden-
dő perlekedésének jeléül meg jegyez, an-
nakutánna az alább irando moddal appro-
pria — úgy tudni illik:

4to.* Hogy a' praetendalando praevan-
 ricatioknak akár melyik neme észrevétele-
 kor remélve annak törvényes meg bizo-
 nyittatásatis a' mindjárt irt moddal tégye
 meg az említett jedzést, az után annak ad
 digi Birtokossát a' Törvényes vicé Király
 Birotol váltando Petsét erejénél fogva ez-
 után nem harmad mind eddig, hanem 8ad
 napra a' Constitutionale Forumra idéztes-
 se, és akkor keresetének meg bizonyításá-
 ra a' kellett hiteles bizonyításai, és elő-
 re a' Forum színére Diurnum gyanánt bé
 téjendő három forintra határozott asztal
 pénz mellett inactionálja, és Alperese el-
 lenn mind végig Perit ki-folytatni ügye-
 kezék, hogy vagy az említett jegy meg té-
 tele után 8ad nappal, képzelt Alperessét
 az irt moddal idezni; vagy az idézet u-
 tán a' másodszor következett 8ad nap,
 vagy né talám ha akkor a' Törvényes Ki-
 rály Biro valamely törvényes akadályai
 miatt a' Constitutionale Forumat meg nem
 ülhetné (melyet a' Ferián szint ugy, mint
 a' törvényes idő szakaszokon meg ültetthet)
 ezen Constitutio erejénél fogva a' Király
 Biro által adando napon meg jellenni el-
 mulatná, vagy ha meg jelennékis! Kereset-
 ét törvényesíteni elégtelen lenne; nem
 csak hogy Alperesse keresete aloll feloldozta
 tik hanem bétett három forintya el-vesztésé
 ge mellett Alperesse költségét, Fáradságát

méltatlan hirtzoltatásatis vissza téríteni köteles leszen. [A' Constitutionale Forum Birái pedig lesznek.

5-to Praeses vagy Elöll ülő mindenkor maga a' Törvényes vice Király Biro, és nem más, ha tsak a' Király' Birot valami atyafiság, vagy a' dologbéli bé folyás attol el-nem rekeszti, az ilyen esetektbe pedig az, a' kit az akkori Fő Tiszt Ur fog Elöllülőnek nevezni — Tagjai vagy a' Törvényes al-szék kifogás alá nem jöhető rendes Itélő Birái; vagy az Assessorok közül azok, a' kik a' magok jo viseletekkel, és elmebéli tehetségekkel magokat mások felett megkülembeztették, ezeket akkoris, a' midön maga a' vice Király Biro lesz Praeses, midön törvényes okbol nem lehetne maga, a' midön pedig az említett okbol más, ekkor a' Fő Tiszt Ur nevezze ki a' Forum megülhetésére adando terminuskor előre azért, hogy a' Felek ha lenne, azok ellen helyes reflexiojakat meg tehessék addigis, mig a' Forum egybe gyülne, következőleg az az akkori Judicátus exceptio ki kerültesék, ez uttal is a' czélszerént rövidítettét munkálkodván az ezenn Forumon, folyo Pereknek, mellyeknek további folytatására meghatároztatott.

6-or [Ha a' 8ad napi idézésre az idé-

zett Alperes meg nem jellenne egész nap akkor délutáni órán hozassék ellenne pernonvenit sententia — 's ha azt 8ad nap alatt vagy a' Fő vagy vice Király Birák tilto és meg ujitto Petsétek erejénél fogva az Alperes meg nem akadallyoztattya, minden más törvényes menedékek ki-rekesztésével elégtételben kelletik venni magának az Elöll ülőnek, vagy ha nem érkezék, az Itéletet hozott, 's az Elöll ülő által ki rendelt Biráknak, vagy ha Délután meg jellenne akkor a' Forum előtt supervenientiat insinuáljon és maga részéről is a' remélhető absolváltatás esetibe viszsza nyerendő, a' convictiókor pedig el vesztendő három forintját tégye bé, azután magával az actát Zártalékjaival együtt eredeti valóságokban közölni kívánván legottani védelmezését úgy meg tenni, 's továbbra replicajátis bé adni, légyenek azok akár in exceptivis, akár meritorie tételve úgy ügyekezék, hogy még azon napon sententiát nyerhessenek különben ha késedelve okozná a' más napi viszonti egybe gyűlést, azon a' napon bétett három forintját más nap ugyan annyival potolni kéntelenittetik; az első három forint a' Birák diurnumába maradván — A' midőn meg nem jelent tilto és meg ujitto Petsét erejénél fogva volt Felperessit a' nyert Itélet elégtételben való vételével el-tiltva,

ekkor azon a' Praezestől terminust kérjen és arra az előtt ugyan 8ad nappal törvényesen idéztesse, a' mikoris oly készen ályon védelmező Feleletivel, hogy többszöri menedékkal nem élhet; hanem végső Itéletet nyer, és ha veszteni talál, magán tsak a' biradalmon kívül segíthet a' Derék Székre téjendő apellatioja mellett—ugy szintén akkoris, midőn előbbi meg jelenésekor tett maga mentségei utánis vesztené és az ekkor instántáné jelentendő novum simplex mellettis elkövetendő másodszori védelmezésekor eshető vesztese állapotjá banis; mivel ezen esetbeis biradalman kívül tétetik. — Továbbá mikor oly occultus casus adná elé magát, hogy hit le tételre lenne szükség; ekkoris ha a' Felek közzül valamelyik a' másiknak hitére bortsáttaná a' dolgot, 's az attól, a' kinek a' másiktól ajánltatatt a' hit le-tétel, nem tsak le fenné, hanem acceptáltatnékis. amattól, ekkeris végképpen termináltassék a' Per, — ellenbe, ha a' hit le-tétel valamelyiknek az Itélő szék által harároztatnék, és ezen Itélet a' Feleknek akár melyikétől felsőbb vizsgálatra kérettetnék, már akkor a' Per és Itélet a' Hitnek le tétettetése elhalasztásával biradalman belől bortsáttassék által, még pedig minden Leveleknek, allegatioknak és ahoz tartozoknak eredeti valóságobba léjendő által

küldése mellett; hogy így is a' költség és hosszas perlekedés ki kerültessék. — Mely önként vagy más uttal is Felsőbb vizsgálat alá kerekedő ilyen színű Pereknél folyamadtára nézve megálittatott:

7-mo Hogy azokat a' Törvényes Derékszék mindenkor extraserialiter lássa el, és azokba, melyekbe az előbbi nyertes fél hasanlolog nyert semmi további menedéket nem engedve elégtételre az előbbeni Forumra rellegálja, azokba pedig, melyekbe az első nyertes succumbal, 's azomba semmi törvényes menedékkal nem élt, hogy azzalis élhessen, az előbbi Forumon menedéket engedjen, de igen kurta időnek ki szabása mellett.

8vo Le folyván az említett utakon és moddal a' Felek pereit, hogy az azokba kelő ítéletek mindenképpen Törvényes elégtételt is érjenek; ha né talám valamely esetben a' meg nyerettetett Katona Jenneis minthogy azoknak is Bogáti Pereik a' Constitutionale Forumra tartoznak, minden meg tehető módon eszközöltessenek. —

9-no Ezen előre botsátott perlekedés módja, a' mint előre is meg jegyeztetett a' történhető praevaricationnak észre vételéből eredett Perekre nézve határozatatt olyformán, hogy a' midőn a' szomszédoknak Földeik el-szántása felett eredne kötések; ekkor a' rendes és törvényes után

és Király Biroi ki-botsáttás mellett ki-
jártathattya; tsak azért az irt perlekedés-
re szorulni nem kell, és midőn nem prae-
varicatio adna okot a' perlekedésre, hanem
valóságos Caducitas, vagy defectus viri-
lis sexus adná elé magát, ezen történetbe
az első torvényes el-foglalonak említett
Jegy tétele nem tsakeredhető Perét jöven-
dő Jegynek tartatik; hanem pedum
positionak, annál fogva nem ezen első fog-
lalo fog magának Alperest keresni, hanem
lehető Felperessei fogják perelni, ha ked-
vek lészen, — hogy ha pedig ezen fogla-
laskor történhető mindenféle versengések
sőt né talám verekedések elkerültethesse-
nek, erre névre meg határoztatik hogy
abban az esetbe, ha valaki az első Fogla-
lo Jegyét ki hányná, 's az által vérengezés-
re és verekedésre utat nyitna akkorra bünteté-
sen marasztassék, mekora egy potentiae pae-
nalitas a' mely a' szegények cassájába téte-
sék bé, az el-foglalt Föld mégis az első
el-foglalojé légyen. — Azon esetbe pedig,
ha kettő egyszerre érkezne egy földhöz;
hogy azt mint első el-foglalo magának ki-
jegyezné, 's egy más között szépen meg-
nem egyeznének hanem versengés támad-
na köztek, mind a' két fél a' fennebb meg-
irt és említett célra fordittando bünteté-
sen marasztassék külön külön, mégis a' con-
traversia alatt lévő az el foglalni akart

Föld egyik felé se légyen, — ellenbe a' praevaricatiót tapasztalt-rész említett Jeggyével semmi törvényes foglalást az akkori Birtokosra nézve nem tészem, hanem, azzal másokat a' kik talám, hozzá hasonló moddal észre vették ugyan a' praevaricatiót; de mégis mig addig törvényes idézetet nem tettek, rekeszti el attól, hogy azok nállánál hamarább lehessenek a' praevaricator Felperessei, — önként folyván ezekre nézve azis, hogy az ily Felperesek addig magokénak nemis tarthatták a' meg jegyzett földet; mig ítéletesen el nem nyerik, 's a' szerint annak birodalmába nem iktattatnak, mind addig az Alperesse használlya az inactionált részt.

10-mo A' praemittáltattak szerint folytatando ügyekbe, ha valamelyik félnek hamissan készült ok Levelaivel való élése világosodnék meg, azonnal; ha ezt a' Felperes rész tenné, keresetit, ha az Alperes, az inactionált Földit veszessék el — a' felett ilyen cselekedetekért Fiscalis kereset alá vettessenek, 's annak módja szerint büntetést szenvedjenek.

A Nemes Aranyos Széki Tisztségnek Levél Tárából Kövenden Februarius 19 dik Napján az 1 8 2 7-dik Esztendőben.

*Kiadta Csit Szent Iváni Id. Koronka László
V. Notárius.*

M U T A T O.

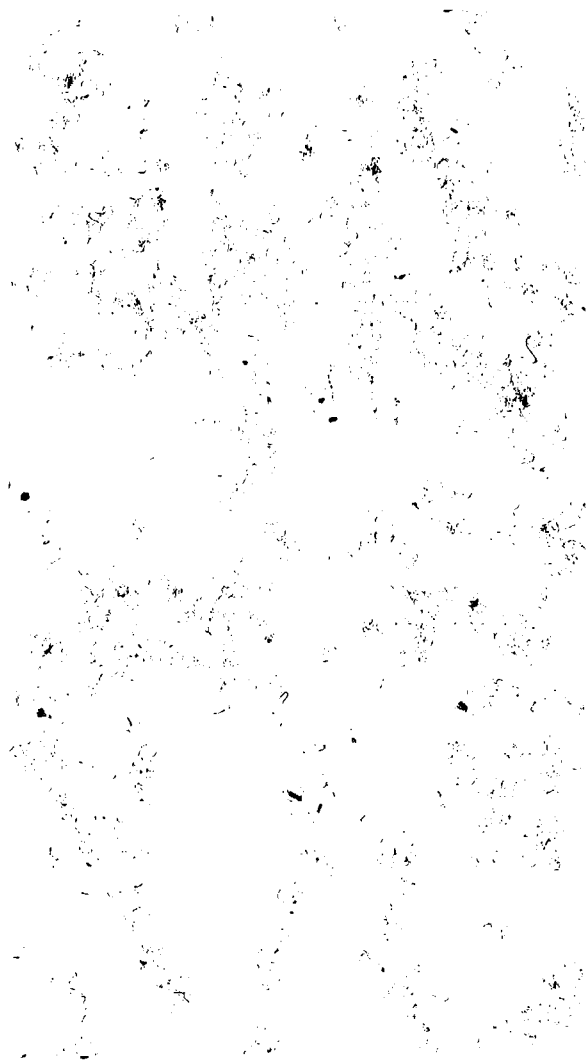

Lap.

1.	<i>Előjegyzet</i>	3
II.	<i>Az 1457-beli M. Vásárhelyi Törvény az üdömulásról és a' Székely örökségeknél leszállásáról</i>	5
III.	<i>Az 1505-diki Udvarhelyi Törvény a' Pereknek kérdőre vitel mellett való elhatározásokról</i>	7
IV.	<i>Az 1506-diki Agyagfalvi Törvény a' pártütők' és Hívségtelenek megszabóházása aránt</i>	11
V.	<i>A' Székely Nemzet régi Törvényjei, melyek 1555-ben Aprilis 28-kán Udvarhelyen tartatott Ország Gyűlésén öszveszedettek, s Dobó István és Kendi Ferentz akkori Erdélyi Vajdák által megerősítették</i>	17
VI.	<i>Nemes Aaranyas Széknek 1289-ik Évbén adatott Kiváltsága (Privilegiuma)</i>	30
VII.	<i>Nemes Miklosvár Széknek 1531-ben kiadott kiváltsága (Privilegiuma)</i>	37
VIII.	<i>Mátyás Király 1473-dik évbeli Kiváltsága (Privilegiuma)</i>	45
IX.	<i>1591-ben Batori 'Sigmond Kiváltságos Levele (Privilegiuma) melyet az Udvarhely Széki Gyalagoknak adott</i>	47
X	<i>Botskai István Fejedelem Kiváltságos Levele (Privilegiuma) melyet 1605-ben az Udvarhelyszéki Székelységnek adott</i>	49

- XI.** *Nemes Bardótz fiu széeknek* 1635- *Lap*
béli Kiváltságos levele (Privilegiuma) 51
- XII.** *Magszakadás kihirdetésének a' szé-*
kely földön való meg szüntetéséről
1636-ban Januarius 30. költ Ki-
váltság (Privilegium) 55
- XIII.** *Székelyt Elsöitő levél (Primoralis)* 58
- XIV.** *Lófő levél (Primipilaris)* 60
- XV.** *Székely Gyalog levél (Pixidarialis)* 63
- XVI.** *Lörintz Milkoviai Püspök Levele*
1096-ban a' Három Székiekhez 67
- XVII.** *1486-li Ítélet Székely örökségek',*
Hivatalok' 's Tisztségek osztályában 67
- XVIII.** *G. Mikes 'Susánna Generalis*
B. Szentkereszti 'Sigmond' özvegyé-
nek és részesseinek, mint apellátus
és részszerént appellans Felperesek
nek, a' Zágoni Birtokosok, és közön-
ség, mint appellans Alperesek el-
len, — a' Zágoni Közhelyek' felosz-
tása aránt feljött keresetben — M.
Vásárhelyen Februarius 26-kán
1831-ben kimondott ÍTÉLET 78
- XIX.** *A' Magyar Kir. Helytartó Tanács'*
válaszsa, Pestvármegyéhez 1820-an,
Karátson haval 2én a' Bikfalvi Falka
Sámuel székely nemességéről való
Bizonyítvány tárgyában, — mely azt
rendeli, hogy a' Lustra Könyvek-
béliektől származásokat megmuta-
tóknak adattatott Bizonyítványok, a'
nemesség bizonyítására elégségesek 96
- XX.** *Nemes Aranyas Szék Bogát Puszt-*
tájának (Praediumának) szokásos
Tövénnye - - - 103

Löcsey Spilemberg László
Könyv köté és árus tulajdoná.

---

az ára 40. xr pengőlen